

N. B. Notariū & Procuratores. P. 14. 15

9.19

K-I-21

PROSCENII
VITÆ HUMANÆ
PARS TERTIA.

IN QUA
VELUT CATASTROPHE
Historia, seu mavis, Fabula de vita
GUSMANI ALFARACII
imponitur.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci.
editore

GASPARE ENS L.

DANTISCI

Sumptibus GEORGII FORSTERI.

PROLOGIUS
VITA HUMANA

PARS TERTIA

IN QUA

PROLOGIUS

PROLOGIUS

PROLOGIUS

L
E
N
ri
teor mu
sed illu
Manu
pus un
vita acci
vere ac
futas fra
Breuiter
Bonum
qui era
nullius
ciendam
immo A
tutem di
Lector i
Cuius
qu
eoque cu
rebus effe
re: & q
re, tand
Wale.

LECTORIS.

EN tibi tertiam partem nostræ de variis vitæ humanæ casibus Fabulæ. Fa-
teor multò longiùs illam extendi potuisse :
sed illud mihi observandum putavi , ut
Manum , quod ajunt , de tabula. Sco-
pus unicus fuit Juventutem de iis quæ in
vita accidunt præmonere ; ut inde sibi ca-
vere ac prospicere contra tot tamque ver-
sutas fraudum strophas ac technas discat.
Breviter , ut malum , id est , vitia fugiat ;
Bonum , id est , virtutem , sectetur. Si
qui erunt severioris frontis Catones , qui
nullius rei , nisi honestæ mentionem fa-
ciendam censeant : næ ego illos plorare ,
immo Anticyras navigare jubeo. Male vir-
tutem dignoscet qui vitia non viderit. Tu,
Lector illud cogita :

Cuivis potest accidere , quod cui-
quam potest :

eoque cum Gusmano nostro nec secundis
rebus efferrî te , nec adversis frangi patia-
re : Et quam potes mature , si non matu-
re , tandem tamen ad frugem te recipe.
Vale.

IN-

INDEX
CAPITUM
TERTIÆ

Partis.

- I. *Qualem vitam Madriti egerit Gusmanus ; post cum uxore inde proscriptus.* 1
- II. *Hispalim se confert , & cum matre domicilium jungit.* 16
- III. *Nobilis femine servituti se addicit : sed ob furta ad remos damatur.* 28
- IV. *Vitæ in tviremi exactæ non minus mirabiles quam miserabiles casus exponit.* 39
- V. *Servitute liberatur ; deque virtutis vi differit.* 65
- VI. *Histrionibus seu Comædis se applicat ; & multas regiones pervagatur.* 68
- VII. *Vxore ducta cauponam exercet : & ab Alchymista misere deplumatur.* 73
- VIII. *Relicta hominum societate , in eremum se confert , reliquos annos divino cultui impendit ; fitque Mundo moriuus.*

77

PAR-

P

T

Qua

Gu

ina

pleriqu
verforiu
cumvol
rem ip
ponis
liter ep
veteran
ditione

PARTIS
TERTIÆ,

CAPUT I.

*Qualem vitam Madriti egerit
Gusmanus : post cum uxore
inde proscripius.*

AD RITUM ut venimus,
dici vix potest quam subito
per totam urbem de novi
cujusdam lepidi negotii ad-
ventu fama sparsa sit, qua
plerique Venerei nepotuli excitati, di-
versorium nostrum tanquam sturni cir-
cumvolitabant; multi etiam ut oculis
rem ipsam aestimarent, non sine cau-
ponis lucro iisdem in ædibus genia-
liter epulabantur. Erat inter vicinos
veteramentarius quidam, supra con-
ditionem dives: à quo rogati cujates
effe-

*Vultures
Venerei.*

M

usma-

s. I

matre

16

licit:

28

mi-

39

is vi

65

icat:

68

6

73

ere-

vino

uus.

77

R-

*Suspecta
humani-
tas.*

essemus, quò haberemus iter, quod vitæ sequeremur institutum, quum ea quæ placebant homini respondissemus, magnificis cumulamur promissis: quibus ut homo strenuus satisfaceret, statim suo nomine nobis domum ab ancilla quadam sibi perfamiliari, conducit. nec satis hoc, etiam de victu abunde nobis prospicit, tam vino quam varii generis cibariis per servum missis: deinde ipse ad nos venit. Gratias pro tam inexpectata humanitate ago, quantum in singula expenderit interrogo. Quin tu, inquit, homo officiosissimus. nugas has missas facis? Pudet me vel mentionem tantillæ rei fieri. Majora sane præstare & possum & volo. Amplector tam prolixum officium: nego tamen me permitturum ut illa ipsi noxæ seu damno sit humanitas. De contentione nihil remittenti tandem ait ille, octo regales, ut vocant, à se expensos: quos ei statim restitui: ne vero illi extra limina evolarent, sed potius usuram aliquam parerent, ajo negotium mihi foris esse, sumptoque pallio me proripio, ne cuiquam essem molestus. Reverfus, cenam opipare instructam invenio. Ineptus profecto fuisset si cujus sumptibus ista com-
para-

*Artes
lenonia.*

parata fuerint, quæsiuissem. Et ipsa hospita nos ad cenam adventitiam invitârat, cui etiam veteramentarium interesse volebat. Ea hilariter peracta, firmissimæ, uti videbatur, quasi fundamentum fuit amicitia. Hinc ille non solum frequenter ad nos ventitabat, verum etiam animi gratia deambulantes comitabatur, sæpe quoque ipse deducebat, de suo sumtum faciens. *Ganibus nihil satis.* ut paucis dicam, etsi omnia ille faceret quæ poterat, omnia tamen mihi parum videbantur. Ut verum fatear, dolebam talem mihi hominem, satis liberalem illum quidem, & opulentum, potius quam è magnatibus aliquem ab initio objectum. Sciebam mulierum hoc genus ex quo mea fuit, farinae esse similes: cujus florem delibant Principes & Magnates; partem minus puram degustant medioximi; furfures verò devorant porci. Jam domus nostra tam ad ornatum quam necessarios usus spectante suppellectili instructa erat; jam uxoris meæ mundus ita accreverat, ut formam ipsam egregiè commendaret: sicque ignorantiam mihi, aut certe ignorantiam affectanti Fortuna, sua largiebatur. Unum mihi præ cæteris molestum erat, quod aniculum hospitam nostram

*Majori
cede.*

explere non possemus, cujus con-
ventia magno nobis constabat. Sed &
veteramentarii jam me tædium cepe-
rat, postquam dignior aliquis locum
ejus ambire cœpit. Etsi enim vix quid-
quam in ipso desiderare poteram; aliud
tamen & vitæ meæ ratio & res ipsa fla-
gitabat. Numquid vides hodie qua-
tuor vānīre numis, quod cras decem
æstimaretur? Tempus precium rebus
ponit. Sartore si opus habeas, non
quæris an bonus sit Musicus; si Medico,
parum refert quam palæstræ sit peritus.
Quod quærebam ego numus erat,
non genus, non doctrina, non vir-
tus. cetera omnia susque deque habe-
bam. Nec satis mihi erat bene incede-
re vestitum, victu uti liberali & exqui-
sito; sed extraordinariis indulgebam
sumtibus: eoque æquum mihi vide-
batur ut boves seu oves illæ quæ ad
præsepe meum veniebant, ad vivum
usque detonderentur seu potius diglu-
berentur. Jam ipsam in qua sedebant
sellam; jam colloquia quibus detineban-
tur, jam libertatem quæ ipsis permit-
tebatur, vix auro satis digne expendi
posse existimabam: in quo quidem bo-
nus ille veteramentarius nonnihil clau-
dicabat Novo tamen illi amanti nulla
re ostendere volui ipsius me ambire
gra-

*Quam
damno-
sus
Amor.*

gratiam seu amicitiam, sed satis mihi erat quod meam ille unice ambiret. Nihilominus quia peregrinus erat, caute admodum incedebat. Invitarem ego illum ultro? Spem nuntium remitterem? hoc vero erat Spem precio emere, & instar *Æsopici canis*, certum pro incerto dimittere. Sic ergo lupum quasi auribus tenens, occasione insidiabar; interea vero cœtus lusorios diligenter obibam, id unice studens ut lucelli aliquid, aut etiam munuseuli ab amico bona fortuna uso objecti domum mecum asportarem. Quod si forte domi invenissem Veteramentarium, extracta crumena uxori quantum visum fuerat in sumtus do: ne illi animi mei tam turpi rei consentientis vilitas suboleret. Aliquando etiam cū imperio pecuniam ab illa flagitabam qua in lusus & alias res uterer: quam illa sine ulla tergiversatione, debitum cum reverentia mihi porrigebat. Peregrinus interna spe plenum pectus circumferens gratiam nostram & favorem enixe exambiebat; ego vero & ipse partes meas ago. Cavendum mihi satis intelligebam, ne duos rivales intra ædes admitterem: quum ut est in proverbio, unum sterquilinum duos gallos non ferat, nec ipsa mea uxor inter

*Etiam
mali
mali-
tiam
celant-*

tot amorem dividere sustinebat. Tandem vero ubi Veteramentarium manum restringere animadverti, quum econtra peregrinus ille & serviendi & donandi nullum finem faceret, consilium capio mutandi hospitii, sicque relicta illa anicula, proprias mihi ædes conduco. Ex illo tempore Peregrinus multo magis me observare, colere; ego Veteramentario medium ostendere digitum. Tandem apertè ei dico, idè à me domum conductam ut arbitrio meo vivere mihi liceret; eoque rogare me ut in visitandis meis ædibus eam licentiam quam hactenus non sumat. fieri enim posse, ut tam ego, quam uxor alijs rebus simus occupati, atque ita amicis ad nos venientibus vacare nequeamus. Quum ille tonum hujus cantilenæ facile intellexisset, ita à me discessit, ut vix umquam postea intra limen meum pedem intulerit. Firma inde inter Peregrinum & me meamque uxorem coaluit amicitia, quam ille summa prodigalitate stabilire atque alere unicè satagebat; in primis verò vel levem benevolentia significationem appenso quasi auro uxori meæ remunerabatur. Solebat ille sæpius ad mensam me invitare, atque de ipso prandio vel cena (sic mos habet Hispaniæ

*Gratius
quam-
diu das.*

*Fugeli-
tus ava-
rum.*

nieæ cum mea bona venia ex optimis
 ferculis aliquot uxori meæ domum mit-
 tere : unde nobis postea in multos dies
 victus suppetebat. Unum mihi displice-
 bat quod hæc tam palam fierent ut ne-
 mo omnium tam obesæ naris esset quin
 facile id quod erat subolfaceret. Cui
 enim ego persuaderem, uxorem meam
 à potente & opulento homine tam ma-
 gnifice tractatam videnti, nescire me
 quamobrem ille id faceret: Sed tacita ho-
 minum judicia facile contemnebam; pes-
 sime me vero habebant, immò quasi cor
 mihi effodiebant hominum maleferia-
 torum vocolæ, qui à tergo mihi quasi
 ciconiam pinsentes, & digitis Tauri si-
 gnum effingentes, superbum meum ve-
 stitum quo magnifice me inferebam,
 spolia esse conjugalis pudicitie ita mus-
 sabant ut facile exaudire possem. Vah,
 inquit unus, quam bellis mercimoniis
 negocia exercet Gusmanus ! quam
 opulentam facit mangoniam ! Non
 vides tu *Corneolum* illum pulcerri-
 mum pileo ipsius affixum ? fieri sane
 potest ut horum obtrectatorum ali-
 qui fortunam meam mihi invide-
 rint : alii Corneolos similes & ipsi gé-
 starint non tamen in se, sed in me vide-
 rint. Amator interea noster donis &
 muneribus totos nos nexu mancipio-

*Cornige-
 ris
 sanna
 postica.*

que suos fecerat : neque ego me dominum ædium sed ipsum , agnoscebam. Tam hyeme quam æstate res mihi familiaris crescebat , argentum , monilia , armillæ , & quidquid preciosum ; crescebant supellestilia , aulæa , culitræ , vestes , stragulæ , vestimenta omnis generis. Quid multa ? Magnati alicui his rebus par eram. Sed pessimum erat quod nullos statos haberem redditus , nisi quantum ille dabat : quod etsi multum erat , sumtibus tamen quos tam domi quam foris faciebamus , tenue erat : qui annua bina ducatorum millia explebant. Si quando hominem totum in amorem dare vellem , Quin tu , inquam , mea Gratia , fides sumis , ac patroni nostri bene meriti aures animumque permulces ? Sic illa fides tangens , vocemque applicans , hominem magis magisque amore accendebat : interim vero diligentissime cavebat ne quidquam vel faceret vel præferret quo conscientiam meam prodendi & offensam aliquam significandi necessitatem mihi imponeret. Nemo erat nostrum cui non secreta ista seu Cybeles seu Cereris paterent ; nemo etiam erat qui non alteri persuasum vellet se nihil eorum scire. Certe de his ne gry quidem inter nos. Mansuetum ego & patiens eram animal , si do-
mum

*Vitiosa
parem
durant.*

Astute.

mum rediens ostium clausum invenis-
 sem, ne plusans quidem aliò diverte- *Pacien-*
 bam, ne scilicet præsentia mea aliis effet *ter.*
 molesta; si apertum, ingredi nihil pensi
 habebam, quod absolutis mysteriis, vul-
 garia tantum quæ arbitrum patiuntur,
 tractari animadverterem.

Jam in felicitatis portu (quid enim
 aliud quæreret aut somniaret homo vo-
 luptatibus unicè deditus, omnisque vir-
 tutis oblitus) navigare mihi videbar :
 quum ecce subitò mutant venti, & è
 portu in periculosum & calamitosum
 mare me referunt. Et sane fieri non pos-
 se existimo ut quisquam in eodem, quo
 tum ego mari navigans, atroces tempe-
 states adeoque ipsum naufragium evi-
 tet. Fama tantæ tam venustatis quam
 amabilitatis per totam urbem excitati
 etiam Magnates & è Nobilitate præci-
 pui ædibus nostris obambulare, fenest-
 ra, ostium observare, amicitiam meam
 ambire: quæ res miserè amantis animo
 gravissimum vulnus inflixit, quamvis il-
 lorum consuetudinem ego diligenter
 vitarem. Quum ego rivales sibi partos
 videret, multo effusiori liberalitate dona
 in nos congerebat, nec muneribus ullum
 ponebat modum: sed animadvertens tan-
 dem iis quibus amor conciliatur & reti-
 netur rebus paria se cum tantis magna-

*Cede &
sic.*

tibus facere non posse, paulatim quasi ultro subducere sese cœpit. Et sane amoris (de turpitudine nihil dicam, tam sumtuosi finis alius esse non poterat quam pœnitentia. Equidem tam corrupto non fui iudicio quin res planè absurda & ab omni ratione aliena mihi visa fuerit, amicæ vel scorto potius aggerere aurum quasi corbibus, vilem interim Dei nomine stipem petenti denegare: quod sapius facere ipsum vidi. sed meritam nemo nostrum effugit pœnam. Ego & uxor ut ditesceremus, bona illius amatoris non tam arrodebamus quam devorabamus. & ille quidem indies fiebat pauperior, nos tamen ne numulo quidem ditiores. Fugiebat ille, succedebant alii, quâto potentiores tanto rebus nostris inutiliores. Hi enim tales etiam quum beneficium accipiunt, dare sibi videntur. Plumbeas iras gerunt, sed pluma levior apud eos est gratia. Quid cum talibus agas, quorum preces etiam sunt imperia: quorum amicitia non tam honori tibi quàm damno sit? Apage hominum hoc genus! Mihi non semel talem è visitoribus aliquem hoc modo alloqui lubebat: Quid tibi, domine, debeo: Cur in domum meam venis: Cur rebus alienis abuteris: in qua re me juvas: ubi mihi prodes? Cur vis ut omnia promittenti, nihil tamen danti, nihil gratifican-

*Mores
Magnasum.*

canti ego operibus, verbis, atque etiam cogitationibus serviã? Quid multis? Tam damnosa mihi fuit prurientium Magnatum familiaritas, ut ad egestatem; tam superba illorum licentia, ut in magistratus potestatem brevi devenerim. Quidam enim Ædilium, ab emissariis quid ageretur domi meæ edoctus, ut, velut Ætiopicus ille leo prædam speratam solus sibi servaret, me cum uxore ad se trahi iusserat, composito ad severitatem vultu utrumque acriter increpans. Ego quid ageretur *Mali* subodoratus simplicem me fingo, omnium quæ dicerentur ignarum. *Magistrum.* Placuit illi mea excusatio: statimque duabus positis sellis assidere sibi jubet. Tum cujas essem rogat. Hispali natum me audiens, Oh, inquit, Hispaline tu natus es civitate totius orbis præclarissima? Inde in urbis laudem digressus, pleraque ejus ornamenta memoriter enumerabat. At audito patris mei nomine, eum notissimum sibi ajebat, quin etiam in lite quadam se patronum ipsi adfuisse victoriamque obtinuisse prædicabat: alia tam multa addens, ut nihil aliud esset reliquum quam ut se cognatum, aut etiam patrem meum profiteretur. Audiebam hæc ego magna cum admiratione, nec tamen sine stomacho sic apud animum meum ratiocinabar: Deum immortalem, quam

*Omnia
licere
sibi
putant.*

*En
scrupu-
losum
ex for-
mulo.*

*Preces
magna-
tum
impe-
ria.*

imperiosi sunt Magistratus ! quam arrogantes & superbi ! Nihil certe est, quod non licere sibi putent. Tum mihi in mentem venit cujusdam Judicis, qui quum in ceteris rebus partes muneris sui fideliter expleret, una tamen in re peccabat quod erga muliebrem genus nimis comis esset & humanus, eoque frequenter ad libidines suas abutebatur. De quo reprehensus, Atqui ait, evolvat Instructionem mihi datam quisquis vult ; si vel verbulum in ea de castitate servanda repererit, pœnas dare non recuso. Scilicet tale hominum genus licitum sibi putant, quidquid expresse non est prohibitum : etiamsi id ad aliorum pertineat injuriam. Novi Judicem, qui quum inter multas alias pauperculæ cujusdam viduæ filiæ vim intulisset, de injuria conquerenti marti, & filiæ honorem perditum exprobranti, numulum unum & alterum dedit, jussitque uti emtis aliquot candelis quod amissum dixerat diligenter quæreret : Equidem vix apud me sum, quum ejusmodi res fieri & video & audio. Sed ad rem. Jussit me Judex domum ire, prolixè oblati omnis humanitatis officii. Paucos post dies nihil tale nobis cogitantibus idem Iudex dum pro more nostro urbem lustrat, ex inopinato supervenit

venit, ostiumque pulsans, potum aquæ frigidæ (erat enim mediæ ætatis) poscit. Ego de siti conjecturam faciens, prope ad eum descendo. ut mecum ascenderet rogo. Quod quum non gravate fecisset, sellam poni, & de bellariis seu conditis fructibus promi aliquid jubeo. quibus delibatis, frigidam ille hausit. Sermonem inde exorsus, ait, per urbem obambulando se defatigatum: eaque nocte multas formosas sibi visas mulieres; sed ex omnibus nullam uxori meæ comparandam. Inprimis vocem ejus celebrari. Jubeo ego Gratia meæ studium sumere, vocemque fidibus applicare. Obstupescens ille quum jamdiu nihil suavius sibi auditum, nullum pulcrius spectaculum visum pejerasset, utrique amanter valedicit, me verò ut sæpius ad se viserem humanissime invitaret. Sane tanti tamque potentis viri amicitia nobis nequaquam respuenda videbatur, ut quæ nostræ fragilitati & si qui incidissent erroribus valde posset esse utilis: eoque sæpius ad eum officii causa, comeabam. Hinc factum ut die quodam mihi nihil minus cogitanti mentionem injiceret, quæ cum pater meo ipsi intercesserat amicitia (at uxoris meæ amicitiam ille quærebat) cujus respectu lubens meritoque mihi gratum esset fa-

Eturus simulque nescio quod famelicum
 tabellionis munus offert. Excuso me
 tamquam imperitum & inhabilem : sed
 illo nihil remittente ut indignationē ejus
 evitare. collum jugo subdere coactus
 sum. Erat vero tam lucrosum illud me-
 um munus, ut omnis ejus proventus vix,
 ac ne vix quidem unius prandii sumtui
 satis fuisset. Videbam me measque res &
 spes omnes perditas : mussandum tamen
 erat. Tanto verò indignius mihi facinus
 visum erat, quod pro injuria (quid
 enim aliud tale beneficium ?) gratiæ e-
 rant agenda, ferendi hominis supercilio-
 si mores, claudenda domus mea omni-
 bus aliis, soli fortunarum mearum ar-
 chitecto, scilicet, aperienda. Jam indies
 atterebatur res mea familiaris : vende-
 bantur supellestilia, ut esset sumtus in
 cibum. Indignissime hæc ferebat uxor
 mea, & victui liberaliori & vitæ liberio-
 ri assueta : absurdam existimans mul-
 tam subjectionem & paucam provisio-
 nem: eoque subducere se ac omnia caus-
 sari cœpit, ut consuetudinem imò etiam
 aspectum ejus vitaret. Id ille agi sentiens,
 statim & ipse beneficium suum revo-
 candum sibi censuit, meque rationes ad-
 ministrations meæ reddere jussit, quæ
 ejusmodi fuerunt ut non modo nihil lu-
 cri, verum etiam multum damni fecisse
 me

*Sic deceo
 beare
 amicos.*

me deprehenderim : nec dubium erat, si diutius in pice illa hæsissem, quin rem omnem familiarem fuisset jugulaturus. Sed ô ingratum hominem ! Tantum ut nos pedibus suis advolutos & suppliciter deprecantes videret, aut suum ipse dolorem ulcisceretur, urbe etiam proscribi nos curavit. Equidem tum mecum sic ratiocinabar: Potens iste homo id vult, ut & voluptatem & utilitatem à me meisque capiat, atque ego id ipsum quod multa cum ignominia & probro (de molestiis & laboribus nihil dicam) acquisiveram, in suas impendam voluptates: interim illos ipsos acquirendi modos mihi præcidit, dum solus Gratiaæ meæ amoribus potiri, nihil tamen dare vult. Sed non sic erit. Unum eruit ipse mihi oculum, ego duos ipsi. Faxo sane ut ubi re & spe frustratum se senserit, amores suos frustra postea requirat. Sed quid? Illa ipsa proscriptio percommode mihi accidebat, instante jam tempore quo creditoribus meis, quibuscum transegeram, solvendum erat. Quum ergo certis interim iudiciis accepissem matrem meam adhuc in vivis esse, Hispalim mihi quam minimo strepitu commigrandum statui, statimque ad iter me accinxi.

*O ultio-
nom.*

CAPUT XXII.

Gusmanus Hispalim commigrat, & cum matre domicilium conjungit.

*Con-
scien-
tia mille
testes.*

Quemadmodum post tempestatem etiam tranquilli jam maris est quidam tremor; ita animus etiam, depulso jam omni periculo, nutat tamen, & libertati suæ vix credit. Ego sane quamvis in portu navigare mihi viderer, quotiescumque tamen mentis oculos ad prioris meæ vitæ cursum reflectebam, toties nescio quæ anxietas præcordia mihi occupabat. Hei me miserum & infelicem! Adeone perverso & perduto ingenio esse quemquam, qui cum tanta existimationis & honoris sui jactura id agat, ut cuticulam curet, & quod inde superest in chartas & aleam profundat? sed quo dementia veneram, qui domesticæ ignominia ignarus videri volebam, quum interim nemo nesciret, victum, vestitum, adeoque omnes sumtus domesticos ab uxore me petere, & accipere? Fieri sane potest ut thori sui maculam quis deprehendat, dissimulet tamen, quum nihil aliud profecturum se viderit quam ut Camarinam moveat, aut suo jumento,

to, quod dicitur, malum sibi accersat. Hos ego non ferendos modo, sed etiam laudandos censeo, modo ne ipsi tam probroso malo ansam dent. At vero ut quispiam suæ ipsius uxoris leno sit, quid magis probrosum, quid magis inauditum. Quid enim aliud agebam quum eam à libidinosis hominibus non visitari modo paterer, sed etiam ultro ad aliorum ædes deducerem? ubi illa non corporis modo & morum venustate, sed fidium quoque & vocis suavitate quod reliquum erat lenocinii sibi ipsa faciebat. Sed ad rem. Madrito cum uxore & sarcinis rhedæ impositis, egressus, Hispalim lento itinere admodum pergebam, quod uxor currus succussiones ægerime ferens, initio valde langueret, deliciis omnibus privata quam quas è catello quodam Melitensi, gremio ipsius assidue incumbenti, capiebat. Et sane mirum est quam pleræque omnes nobiles mulieres caniculis ejusmodi delectentur: ut non aliter eas secum circumferant, & in manibus habeant quam Medici chirothecas & annulos, barbitonfores citharas, Monachi breviaria, Angli (at jam Germani quoq;) Tabaccum & tubulos. In hoc itinere & primis post adventum nostrum diebus dici non potest quantas spes mihi ipse finxerim, Jam mihi novam

Mulieres gaudent caniculis

vam Indicorum commerciorum domum
 ibi constructurus videbar, in quam tam
 nauæ quam mercatores è Peruana aut
 aliis novi Orbis regionibus venientes,
 aurum corbibus essent congesturi. Dum
 interim urbem ipsam otheo, uti etiam in
 ipsa via, ultimam pueritiæ meæ memo-
 riam renovabam, ipso locorum aspectu
 monente. Prima nocte in diversorio
 non satis commode exacta, mane cum
 sole surgens, nihil prius habui quam ut
 domum conducendam, tum etiam ma-
 trem meam diligenter investigarem. Sed
 adèò omnia mihi mutata videbantur, ut
 non Hispaliim, sed in novum Orbem de-
 latus mihi viderer. Sic obambulans, do-
 mum video, scheda valvis affixa indice,
 locandam: qua inspecta, cum domino
 de locationis precio in singulos menses
 paciscor, ac mox sarcinas & fortunulas
 mecum advectas inferri jubeo, meque
 ad quietem compono. Post biduum so-
 litarie exactum, Gratia mea, Indignum
 facinus, inquit, mi Gusmane, me in tam ce-
 lebri, tam magna, tam opulenta urbe
 tamdiu hære, & nihil interim de ejus
 admirabili splendore, stupendis stru-
 cturis, & inusitata magnificentia oculis
 usurpasse! Ad Gradus ergo eo, & famu-
 lum (ibi enim stationem suam habent)
 conduco qui Gratiam, hominum loco-
 rum-

rumque ignaram per urbem comitaretur & circumduceret. Illa quidem dici non potest quanta cum admiratione, adeoque stupore tam urbis quam hominum magnificentiam contemplata fuerit. Et sane meo quoque iudicio verissimum est quod vulgò dici solet: *Qui non ha visto Seviglia, non ha visto maraviglia*: Qui Hispalim non vidit, nihil admirabile vidit. Ego interim diligenter facta inquisitione, tandem matrem meam reperi, solam cum puella scitula admodum & formosa (quam pleriq; pro filia ipsius habebant) habitantem, & vitam quibus poterat artibus tolerantem: tum tamen impetrare non potui ut sese in domum meam transferret, quod puellam quam à teneris ferè educaverat, ægre relinqueret, & sub nurus quasi imperium ire recusaret. Quamvis autem illius formam multi anni valde jam corrupissent, facile tamen juvenilis nitoris vestigia apparebant. Ejus aspectus in memoriam mihi revocabat, nihil esse quod non conficiat & consumat vetustas; oculisque ad uxorem meam conversis, idem illi post paucos annos futurū cogitabam. De me quoq; idem ratiocinabar. Sed hæc aliaque bene & utiliter mihi consideranti idem evenit quod viatoribus in hospitio diver-

fan-

*Omnia
labun-
tur.*

fantibus : qui ob sitim famemque restin-
xerunt, posito poculo, iter suum pro-
sequuntur. Multa quidem bona & ho-
nesta consilia non raro suggererat ani-
mus ; sed prævalebant cupiditates : qua-
rum explendarum desiderium salutare
cogitationes ac curas in ipsa quasi herba
enecabat. Tandem à matre impetravi, ut
domicilium mecum & cum uxore mea
conjungeret : quam illa pro sua quam
longis annis acquisiverat prudentia, sa-
lutaribus admodum præceptis erudie-
bat. Unum periacommode nobis tum
accidit, quod magna annonæ erat cari-
tas, qua quidquid fere nobis erat reli-
quum absumebatur. Sed & matri meæ
cum nurū male admodum convenie-
bat, quæ liberiori vitæ assueta, servitu-
tem quasi ægerrime ferebat. Quid mul-
ta? Non jurgia tantū, contentiones & ri-
xæ, sed digladiationes quoque & dimi-
cationes inter eas frequenter intercede-
bant. Ego quid facerem? Matrem offen-
dere pietas prohibebat ; uxorem, amor.
Quotiescumq; igitur nubes tempestatem
minantes videbam, sumto pallio foras
provola bā, vacuum quasi arenā utrique
ad dimicandum relinquens. Maximope-
re hinc irritata uxor, quæ auxilium sibi à
me deberi persuasum habebat, amorem
in quendam militum ductorem transtu-
lit,

*Nurus
eum so-
cru.*

lit, &
ran
profug
postea
initio
cum p
uxore
non po
pontem
bertate g
Italiam
bilia fac
& ut ve
dere m
rat, qu
bus, sed
feriator
psius the
vero ux
querat,
matre in
co, vitam
ferant su
stento. J
quam su
negotiat
ad veter
næ ergo
tenebras
volo si i
mira m

lit, & inscio me convasatis quæ supererant preciosis rebus, cum eo in Italiam profugit: nec quid illa factum sit, quid postea resciscere potui. Divortium hoc initio valde mihi erat molestum: sed mecum perpendens, vere stultum esse qui uxorem fugitivam retrahere studeat, & non potius ei tamquam hosti fugienti pontem sternat, tacitus mihi velut de libertate gratulabar. Quin? Egone illam in Italiam sequerer, ubi tam multa illaudabilia facinora à me perpetrata erant? Sed & ut verum fatear, domestici probri tædere me, pigere atque pœnitere cœperat, qui non tacitis modo cogitationibus, sed publicis etiam hominum maleficatorum oculis passim tamquam suis thori prostitutor traducebar. Quia vero uxor leberide nudio rem me reliquerat, ex hominum frequentia me cum matre in urbis quendam angulū subduco, vitamque venditis quæ stragem evaserant supellectilibus vitam utcumq; sustento. Jam lacer erat vestitus; nec quidquam supererat unde novum facerē, aut negotiationis aliquid inceptarem, nisi ad veterem illam meam redirē. Nocturnæ ergo venationi me accingo, & per tenebras incautè ambulantium pallia involo; siisque onustus domum reversus, mira metamorphosi prædam omnem con-

*Vitiorum
satietas
etiam
apud
malos*

Grassatores nocturni.

concinno, reconcinno, diffuo, muto, ut quæ pallia vesperi fuerant, mane togæ, thoraces, & tantum non omnia essent, ac publice etiam venum prostant, atque iis etiam ipsis quorum fuerant interdum venderentur. Non placebat hic modus acquirendi matri meæ, eoque sapius me hortabatur, ut si non mihi, ipsius saltim senectuti vellem parcere: veritaque ne res tandem in nervum erumperet, puellæ illi quam filiæ loco habebat, rursus sese applicat, & ad pristinum vitæ genus redit. Ego quoque mihi non deeram, & ejusdem artificii homines nactus, tam consilio quam opera ita eos adjuvabam ut è præda genialiter viveremus. Per illos dies quum continuæ ferè caderent pluvix, iisque tota quasi urbs restagnaret, atque ideo plerique omnes domibus sese continerent, ad restim pene nobis res redierat, quod ædes hinc inde visitandi erepta nobis esset occasio. Forte per obscurum angulum obambulans domum video non ruinosam modo, sed etiam aliqua ex parte collapsam. Dominum mihi inquirenti ajunt, viduam esse quamdam nobilem, simulque plateam ubi habitaret designant. Accedo. ut copiam mihi in ea aliquantisper habitandi faciat rogo, enixurum me pollicitus, ut quod reliquum

O astutiam.

quum erat sartum tectum conservaretur. Illa pro me sollicita, ne ruina opprimeret, diu cunctabatur: tandem verò precibus meis victa annuit. Quid enim, agebam, tam inops à rebus omnibus ego timeam, cui vita etiam superflua & gravis est? Post diem unum & alterum, animadvertens miram esse materiæ ad ædificandum necessariæ paucitatem, ad forum profectus, per præconem proclamari jubeo, si quis tignos, lateres, trabes veteres ædificii emere vellet, ad designatum locum veniret. Adsunt mox magno numero fabri, licitantes, & de prærogativa pæne verberibus inter se contententes. Cum eis tandem certum pactus precium, sexcentos regales in antecessum capio, & ut sequenti die ad materiam asportandam adsint moneo. Acceptis numis, ad viduam ædium dominam eo, & admirabundus quæro, quid rei sit quod per atriensem & ligna & lapides ejus in qua dies aliquot commoratus essem domus vendi, meq; emigrare jusserit. Illa quæ nec sibi atriensem esse, nec de ulla venditione quidquam constare dixisset, Atqui, inquam, crastinus eam in rem præstitutus est dies, quo emtores omnem materiam asportatū venturi sunt. Mihi hoc indicare tibi satis visum. Sequenti die in locū quemdam ejus
 vici-

viciniæ me confero unde speculari & observare omnia poteram. Adfunt fabri, manusque demoliendis ædibus & asportandæ materiæ admoliuntur; opponit se viriliter cum suis matrona. oriuntur jurgia, rixæ. itum tandem ad judicem est; ejusque sententia fabri damnum omne refarcire coacti. Per eos dies aliquot domi ego me continui, luculento quem ex januis & valvis asportatis feceram, cum matre foco assidens, & de sexcentis illis regalibus liberaliter sumtum faciens.

Non multò post ad B. Augustini nescio quod festum celebrabatur: ibi ego (nã festa ejusmodi à tale genus hominibus plerumque celebrantur) quum vidissem mercatorem quemdam cujus femoralia argento, uti mihi videbatur, tuebant vestigia ejus insequens, accurrente magna hominum multitudine & uno alterum urgente, manum dexterrime facco inserens, cum pulvisculo omnia eram excepturus: verum quum capere omnia manus non posset, & in pavementum numi quidam decedentes strepitum excitassent, strophio statim extracto, fingo unà mihi argentum extractum. Secedere mox omnes, & locum mihi recolligendi mea dare: quin etiam ille ipse cujus numi illi fuerant, operam mihi in iis recolligendis impendebat. Ego
gratias

gratiis actis, cum præda domum rever-
sus, genio meo litavi. Sed magno mihi
furtum hoc constitit. Quid miseri op-
tatis ut conatus vestri in maleficiis bene-
vobis succedant? Nihil aliud inde lucri
facitis quam ut ad flagitia sitis proje-
ctiores. Sed quum facinora ejusmodi
furcam ascendere mihi viderentur, ad
subtiliores magisque tutas artes ani-
mum converti.

Habebam in mea potestate crume-
nas non paucas quas hinc inde sublege-
ram. Ex iis unam quæ melior mihi vi-
debatur ita reconcinno ut agnosci non
posset. Indo tres scutatos duplos, &
quinquaginta semicapitados seu regales
argenteos, digitale argenteum, & qua-
tuor annulos: quæ omnia quum matri
meæ commonstrassem adeoque scriptis
consignata dedissem, ne quum usus esset
aberraret, accedo ad Patrem quendam
seu Monachum, singulari concionandi
peritia tota urbe percelebrem. Sermo-
nem inde exorsus, Ego; inquam, mi
Pater, peregrinus sum in hac civitate,
& ut verum fatear, vix est unde mise-
rum hoc corpus sustentem. Jamdu-
dum conditionem quæro qua vitam tol-
lerem, & animæ meæ (neque enim
quidquam ulterius quæro) quietem con-
ciliem, victu & vestitu mediocri con-
ten-

*Sed
hanc
palma-
rem.*

tentus: sed frustra hactenus laboravi, quum omnes à pannositate mea ac paupertate abhorreant. Fateor non defuturas mihi rationes quibus etiam plus quam necessaria acquiram: sed Deus nunquam siverit ut animum ego malis artibus applicem! quin potius statutum est mihi fame prius emori quam quidquam contra divinam Majestatem, aut quod in meam redundare possit ignominiam, perpetrare. Mane hospitio meo egressus, ut operis aliquid quærerem, media in via crumenam hanc reperi: quam inspicere satagens, quamprimum auri & argenti fulgor oculis meis objectus fuit, humanæ fragilitatis memor, valide restrinxi: & quia nihil magis opto quam ut vero domino reddatur, ad vestram Paternitatem eam deferre visum est, ut proxima Dominica publicè facto præconio, is inquiratur. Bonus ille & Religiosus vir quum me audisset, tamque heroicum & à vestitu meo plane dissentaneum facinus vidisset, inspecta crumena, O te beatum, inquit, mi frater! Est vero ut Deo summas agas gratias, qui gratiæ suæ radiis ita animum tuum collustravit ut intellecta humanarum rerum fragilitate, nihil magis caveas quam ne conscientiam tuam macules. Tu mihi crede, ille qui
tam

tam bonum & generosum tibi inspiravit animum, etiam reliqua ad vitam necessaria non denegabit. Magnum est quod jam facis, & quod perdito hoc sæculo paucissimi facturi sint. Egoj faxo quod mei erit officii: tu post eos dies quibus præconium fecero, ad me redibis. Quo animo, quo corde hæc me audisse cogitatis, & boni hominis sanctam simplicitatem, & extremam meam versutiam ac malitiam animo considerantem: quam ut tanto melius absconderem, illachrymatus sum: nec minus bonus ille Religiosus mecum lachrymas fundere cœpit. Sic est: Quisque ut habet mores ita de aliis judicat. Sequenti Dominica, in quam etiam Festum Omnium Sanctorum inciderat, bonus ille Pater magnam concionis partem de me meoque heroico facto consumpsit, tanto admirabilius esse dictitans quanto majorem meam inopiam coram ipse vidisset. Hinc multi ultra ad prædictum Patrem venerunt, stipem quam mihi elargiretur, liberaliter porrigentes. Postero die accedit ad eum mater mea, & demonstratis omnibus signis, ait suam illam esse crumenam: quam bonus Religiosus, deprehensis veris indiciis, non gravate illi reddidit, pro me tamen intercessit ut decem regales mihi

tamquam Herculi, quem dextrum scilicet habueram, consecrarentur. Recuperata crumena, ita ut ne acicula quidem (nam & harum aliquam multas chartæ involutas, ut à muliere esse tanto magis fieret verisimile, inferueram) deesset, post biduum ad Concionatorē virtutum mearum buccinatorem redeo, videoque tantum vestium acervum meum in usum congestum ut ad decennium uni mihi satis futuræ fuissent: nec regales illos modo, sed & plures alios ex eleemosynis collectos accipio: quin etiam bonus ille Pater iussit ut post dies aliquot ad se redirem, ut qui conditionem non aspernendam mihi invenisset.

CAPUT III.

Gusmanus nobilis, feminae servituti se addicit, & ob furta ad remos damnatur.

Quærenti mihi quænam illa esset conditio, meque excusanti quod, ignotus utpote, neminem haberem qui pro me, quod fieri solet, sponderet, Ille, Curam hanc, inquit, mihi relinque; tu eas tantum quas in te fitas arbitrator artes, fidem & diligentiam ad hoc munus adfer. Accipio conditionem, ut
quam

quam rebus meis restaurandis commo-
 diffimam arbitrarer. O quanta vis est
 consuetudinis ! Ajunt Eam alteram esse
 Naturam : sed ego multo potentior
 judico , utpote quæ plerumque ipsam
 quoque Naturam vincat, certè corrup-
 pat. Quod si consuetudo seu usus cum
 veritate jungatur , nihil eo , nisi ipse
 Deus , est potentius. Quid miserum
 pastorem in desertis campis , in profun-
 dis vallibus , in montium fastigiis contra
 omnes cœli injurias obdurat ? usus. Quid
 ferocissima domat animantia ? usus :
 quem tempus tandem non confirmat
 modo, sed etiam in ipsam vertit Natu-
 ram , immò , ut dixi , ipsi Rationi tan-
 quam tyrannum imponit , ut non quod
 illa dictat, sed quod hic jubet, faciamus.
 Expertus loquor. Negotiis nobilis fe-
 minæ , cujus vir in Indiis agebat , tra-
 ctandis admotus, mirum est quam brevi
 tempore omnes quibus institores utun-
 tur artes perdidicerim : ut qui jam ante
 in similibus essem valde exercitus. Quos
 ego modos augendi mercibus precium
 non excogitavi ? quam diligenter feneri
 seu usuris incubui ? Jocus erat per ani-
 mam meam , per Deum ipsum pejera-
 re , si quando emtores accesserant : hoc
 vel illud mercimonium pluris mihi con-
 stitisse quam indicarim , ne teruncium

*Vis con-
 suetudi-
 nis seu
 usus.*

*Instito-
 rum
 (malo-
 rum)
 mores.*

quidem me lucrifacere. opus mihi esse præfenti pecunia : eoque me tam vili precio addicere : Brevi res meas ad fundum redituras si aliis idem velim facere : multaque alia addens ad fidem perjuriis meis conciliandam ; quum interim non nescirem immanes esse quas exercebam usuras : ut nisi numus unus, quamvis natura sua sterilis, alterum mihi pareret, operam & oleum perdidisse mihi viderer. Ut vero omnibus fidem facerem veræ meæ pietatis & bonæ conscientiæ, ut qui lucrum quidem non aspernari, animæ tamen salutem multo potiore habere studerem : quotidie magnum numerum pauperum ad fores nostras confluere, & per horam unam aut alteram stare ibi passus, singulis postea exilem admodum stipem largiebar : non alium in finem quam ut alii postea tanto facilius mihi, tantæ religionis, scilicet, homini res suas crederent, numquam reddendas. Nec vero beneficus erga eos eram qui maxime digni erant eleemosyna, sed potissimum erga eos quos iis apud quos insinuare me volebam, laudes meas deprædicaturos sciebam. Et quia natura timidus eram, injurias omnes ob Dei amorem, ut videri volebam, condonabam. Jejunabam frequenter, ut temperans

O hypocrisis.

perans viderer, & meis sumtibus parcerem: at si de alieno ageretur corio, lupus eram. Ajunt certe, hoc nationis nostræ vitium esse ut de nostris parces, de alienis liberales admodum simus. In templis eram assiduus, rosario, libello instructus. Obibam hospitalia, obibam carceres, & stipe quidem tenui, multis tamen verbis egentes & afflictos solabar. Quid multa? nullum erat pietatis exercitium quo non ad malitiam & fraudes meas abuterer. Hæc enim omnia agebam, ut alii tanto facilius mihi res suas crederent. Recte ergo faciunt qui Fronti fidem habendam negant.

His moribus (neque enim illa cor mihi inspicere poterat) quum me apud nobilem illam feminam insinuassem, brevi totius quasi rei familiaris atque ipsius etiam familiæ cura in me translata fuit. Jam ego non ut famulus seu minister, sed ut cognatus, ac penè ut filius tractabar. Magnas Deo gratias agente matrona quod me talem sibi suisque rebus curatorem objecisset. Inter sermones rogabat illa me nonnunquam ut mariti sui salutem Deo precibus commendarem: ad quæ ego tam tenere, tam pathetice respondebam, ut tota in lachrymas solyretur: quum interim

Mali bene plerumque tractantur.

non modo fortunis ipsius, sed familia quoque abuterer. Erat inter domesticos serua (ego initio liberam credideram) moribus plane mihi similis. Quia vero *Pares cum paribus.* Similis simili gaudet, ita illa statim sese mihi applicuit, ut à cubiculo meo abigi non posset: uterque tamen interim sic furtanostra celabamus ut nec matronæ nec cuiquam domesticorum quidquam sub oleret. Abundabat penu meū omne genus bellariis, fructibus conditis, & delicato tam cibo quam potu. Linea mea supellex, indusia, lintea, nasitergia, aliaque talia ita nitebant, ita candebant, ita sarta conservabantur, ut melius non possent. Etiam numi aliquando subministrabantur. Mihi quidem facile erat conjicere unde illi essent; simulabam tamen me nescire: adeoque ut tanto artius illam mihi devincirem, ajo, me illam amare unicè, idque ante omnia propediem velle agere ut in libertatem vindicarem, spe quoque facta matrimonii: quum apud me statuissem convasatis quas possem rebus novum Orbem quærere, & ultra Garamantas Indos profugere. Jam enim hera deplumari se, immò bonis omnibus everti à me sentiens, communicato cum uno ex cognatis suis consilio, manum mihi injici & reddendi rationes necessitatē imponi iussit.

Celari nequit malitia.

jusserat; vultu interim & manibus ad solitam humanitatē ita compositis ut tale quid ne suspicarer quidem. Quum ergo die quodam negotii causa prodiissem, ex inopinato apprehendunt me ad id appositi lictores, & in carcerem abducunt.

Quid mihi tum animi fuisse putatis? *Vis comm.*

Illud maxime anxium me habebat quod *scientia.*

nescirem cujus hoc jussu factum esset.

Veniebant mihi in mentem facinora in Italia, Madriti, & ubi non? commissa.

Cubiculum interea meum perlustratur, aperiantur cistæ, excutiuntur omnes anguli, sed paullo minus nihilo ex omnibus heræ fortunis apparet. Prudens sane feceram, qui res omnes ad matrem meam extra omnem fere hominum notitiam in solitudine quasi viventem congestissem. Veniunt ad me in carcerem heræ procuratores, rogant ubi numi sint aliaque heræ bona, quid illis factum.

Reddo ego rationes tales quales, nego penes me quidquam esse ex omnibus heræ fortunis. Accusor multo gravius; inquiritur diligentius: sed apparent rationes, argentum *olixetas*. Mittit hera ad Religiosum illū cujus commendatione me illa in familiam suam receperat; remque omnem exponi jubet. Ille prudens & sanctus, me inauditum reum pronunciare noluit. Venit post & ipse ad me in

carcerem: quærit quid rei sit: verumne illud cuius hera & cognati me insimularent. Perfrictissima fronte nego omnia: calumniis & insidiis me circumventum lamentor: sed sperare me Deum non minus quam Josephi & Susannæ causam meam acturum: lubenter interim fateri ob multa alia peccata hanc pœnam mihi à Deo iustissime inflictam, quam etiam tamquam à manu & paterno animo profectam, patienter ferre velim. Anceps nesciensque quid tota de hac re statueret bonus Pater, debiliori tamen parti, quoad liqueret, favendum censuit, verbisque solatii plenis causam meam curæ sibi fore promisit: statimque à me digressus, Actuarium adiit, rogavitque ne innocentem me opprimi pateretur. Simpliciter hominis ille ridens narrat quæ interea de me, meis fraudibus & furtis comperta essent: unde bonus ille quasi attonitus candide vicissim ei aperit quibus modis ego me apud se insinuassem. Rem totam audiens Actuarius jam multo notiora malitiæ meæ vestigia deprehendit, tantaque indignatione exarsit, quod tam sancto viro tam turpiter imposuissem, ut si ipse in me habuisset potestatem, statim me in furcam acturus fuerit. Inde capitalium rerum

*Enim-
pium &
perditū.*

rerum quæstori rem omnem narrat, immò scriptam quoque sua manu exhibet, non aliter ac si rem ipsius atque existimationem atrocissime læsissimam, aut patrem quoque occidissimam. Ex quo factum ut carceris custodi me in obscurum antrum includere mandatum fuerit. Miserum me si dies ille omni argento carenti mihi supervenisset! Habebam sane & crumenam bene instructam, & vestes non paucis auro & argento fartas, ut qui aliquamdiu jam nihil aliud quam fugam circumspexissem: sed, crede mihi, ignis est carcer, omnia amburens, omnia consumens & in suam substantiam vertens. Concluduntur ibi unà innocentes & rei: nemo tamen omnium est qui reus sibi videatur. Ut paucis dicam: si inter vivos ullum sit infernum, carcer est istud infernum, aut ad minus, Purgatorium.

Intellecta captivitate mea, contubernalis, illa quam tam ex heræ bonis quam de suo etiam tam liberalem erga me fuisse supra dixi, quotidie quidquid necessarium mihi erat mittebat, non aliter ac si cœlum manna in me plueret. Ubi autem ad remos me damnatum audivit, summo dolore percussa, ejus indicem sequentem epistolam ad me misit.

*Afflicto
addun-
tur af-
flictio-
nes.*

*Cor meum mellitissimum, anime mi,
jam, ut audio, ad remos damnate.*

*Epistola
amica-
bilis.*

Has litteras non ad alium finem scribo quam ut melancholiam à te abigas & lætus sis. satis enim est quod ego sola contristor, quæ post eum diem ex quo captus & in carcerem ductus fuisti, quæta dormivi, quæ te forte pulices, culices, cimices, pediculi quiescere non permiserint. Hodie vero postquam audivi te à Prætoze ad fustuarium & porro ad remos damnatum esse, dicere non possum quanto dolore fuerim affecta. Utinam vero tam crudeli Judici nõ lumbi modo fustibus dolentur, sed caput quoque frangatur! Sciat bonus ille vir te non perpetuo in carcere futurum. qui si faciem meam videret, videret quasi parietem continuo lachrymarum imbre lotum. Et quamquam tantæ illæ fuerint ut prope totum Mundum inundare potuerint, multo tamen copiosiores futuræ erant nisi verita essem ne iis funditus submergerer, sicque postea mihi societate tua carendum esset. Latrix harum dicet tibi quot capillos è capite meo evulserim, ubi tam tristem sententiam accepi: simulque dabit viginti Regales, quibus te genium tuum recreare, meique memoriam reficere volo: etsi scio procæmjiis istis apud te opus non esse, cui etiam
unum

unum momentum quo nonnumquam
 ad subdendum ollis ignem à te digressa
 eram, mille anni videbatur. Mitto tibi
 quoque viridis coloris cingulum, ut co-
 gnoscas spem meam, fore scilicet ut
 brevi te liberum videam. Quod si tui
 causa opus fuerit vendi me, præsto
 sum: meque tum demum beatam puta-
 bo. Ajunt contubernalem tuum Sotum
 male stare, cui licet fides ita intende-
 rit ut & ipse factus sit Musicus. Male me
 habet quod tam vilis homuncio tam
 garvi viro molestiam crearit, & aliquid
 forsan dixerit quod & ipsi & aliis nocere
 possit. Saluta eum meo nomine, quam-
 vis eum non nôrim: & de his bellariis
 aliquid ei communica. Crastino die pa-
 nes pinsemus: tunc ego tibi placentulam
 ex oleo conficiam, ad quam socios tuos
 sine ullo pudoris metu invitare possis.
 Mitte mihi lintea squallida, & in singu-
 los dies pura indusia indue. Quia enim
 te duobus his brachiis amplexari non
 possum, volo uti servitio tuo defatigen-
 tur. Matrôna nostra jurat se facturam
 ut patibulo affigaris; quod ejus substan-
 tiam sis furatus. Sed satis ipsa furata est,
 & tu scis cui. Scio te me intelligere. In-
 telligenti vero pauca. Si Gomefius te
 visitaverit, noli cum ipso loqui. est enim
 homo bisrons, & omnium, maxime
 B 6 autem

autem Bacchi amicus. Sed jam desino : non tamen desinam Deum precari ut me tibi teque mihi conservet, teque ex ergastulo illo liberet. Scripsi in tuo cubiculo, una hora ante mediam noctem : quum facies interea tua tamquam præsentis mihi obversaretur.

*Nemo
miseris
amicus.*

Et hoc quidem non leve erat & malis meis solatium & rebus subsidium. Jam enim ad extrema deveneram, quod mater quoque mea, malum causæ meæ exitum prævidens, quidquam amplius mihi dare recusaret, surreptum sibi dicens quod habuisset. Sed quidquid erat, maluit ipsa retinere quam mihi inutiliter impendere. Ad extremum, eodem tempore causæ meæ decisa & crumena fuit exenterata. Non erat quo corrumperem Actuarium; Judicem habebam iratum, patronum invitum quasi, procuratorem tergiversantem. Totus flaccidus & inanis relinquebar non aliter, ac pergularum uvæ à vesperis exsuctæ. O quam verum est illud, Tanti fieri quemque quantum habeat! cessantibus fortunis cessare amicitiam, nempe,

Et cum fortuna statque caditque fides.
Ubi rem eò rediisse vidi, seposita omni verecundia regii mancipii personam agere cœpi. Non exigua pars erat mei solatii quod Sotum haberem socium :

cu-

cujus tamen societas pæne me perdidit,
ut postea audietis.

CAPUT XIV.

*Gusmanus vitæ in triremi exa-
ta non minus mirabiles quam
miserabiles casus exponit.*

TAndem ergo ad centrum quò sem-
per tetenderam, perveni, dignum
meis factis exitum sortitus. Age, Remex
jam sum & miserum mancipium: nihil
ergo quod mancipio accidere potest, à
me alienum porro putandū. Vixi hacten-
us more meo: nunc porò vivendū est
alieno: deserendi mores stratiotici: cutis
contra plagas, manus callo contra labo-
res obdurandæ. Risi tum quorundam
contubernalium meorū vanitatem, mor-
tem ejusmodi servituti præferentium.
Ego vero sic statuo, qui talia loquuntur
(nisi plane senes sint adeoque decrepiti,
qui jam alterum pedem in cymba Cha-
rontis habeant) minime ex animo lo-
qui: aut ignorare quam humanæ naturæ
mors sit horribilis. Equidem si lætum
me fuisse dixero, falsum dixero; gaude-
bam tamen, vitam mihi salvam relictam
ejusque futuras misérias spe solabar.
Nempe quæ fata trahunt retrahuntque

*Scopus
tandem
tangi-
tur.*

*Vita nū-
bil ca-
rius.*

sequendum, omnisque fortuna ferendo superanda est. Amasia quoque illa et si divortium hoc nostrum ægerrime ferebat, animum tamen suum ea spe sustentabat fore aliquando ut bona fortuna nos iterum conjungeret; eoque me supra præsentem meam sortem iis omnibus quibus opus habebam ita instruxerat, ut non mancipium sed Officiarius aliquis mihi viderer. Cum eo quod ab illa acceperam, quodque mater clam submiserat peculium brevi tempore auxi, novis captivis, acceptis prius pigneribus, argenti aliquid fenerando, iisdem oleum aliaque queis penu instructum habebam, carè vendendo, etiam ea quæ incaute custodita erant, sublegendo: quin etiam quæcunque oculi mei viderant vix erat ut manus meas effugerent. Sed & novitiis multa ridicula faciebam: candelas accensas calceis eorum affigens, naribus sulphureum admovens fumum, aures junco inserto titillans, ac nihil omnino omittens quod humana excogitare potest malitia. Iis enim locis & apud eos homines noscitur quidem Deus, sed non timetur, multo minus amatur. Videas ibi sentinam flagitiosissimorum hominum, furum, lenonum, homicidarum, raptorum, latronum. quod si quispiam forte

non omnino perditus aut facinorosus
 eò deveniat, is cogitet à Deo id per-
 missum ut peccata sua agnoscat, & salu-
 tem animæ suæ curæ habeat. Fuit mea
 ætate leno quidam perjurus, qui accepta
 mortis sententia, quum custodes chartis
 videret ludentes, compedes & manicas
 ferro graves trahens, in pedes erigere
 se & spatia aliquot facere cœpit. Ro-
 gantibus custodibus quonam tenderet,
 Ad vos, inquit, ut tempus vobiscum
 fallam. Monentibus ut preces ad Deum
 potius funderet, respondit, se exhaustis-
 se quidquid umquam didicisset oratio-
 num; nec jam aliud esse quod ageret.
 mox ad unum: Tu chartas bene misce,
 & ex ordine omnibus distribue. Et ad
 alium conversus, Tu vinum apporta quo
 molestiam hanc exstinguam. Quum ille
 nimis serum esse dixisset, Proximæ,
 inquit, tabernæ fores pulsa, & dic à me
 peti, verbum sat erit. Ita me Christus
 amet ut quis negotii hujus finis futurus
 sit ignoro. Ita sane est. Multi ita desi-
 piunt ut etiam quum ad patibulum pro-
 ficiscendum est, capillos & barbam ton-
 deri sibi jubeant: quasi inde tanto ni-
 tidiores ad cœlum evoluturi. Tandem
 concatenati à regio quodam Commis-
 sario per præcipuas urbis plateas Hispa-
 li educimur, magna passim concur-
 rente

*Præ-
 posterâ
 in morte
 cura.*

rente hominum multitudine, & muliebri sexu fortunam nostram commiserante. O si vidissent qui ante nos viderant! Ex leonibus agnos factos jurassent. Mihi nulla res majori fuit dolori, quam quod mater mea mei ut nunquam nati plane fuerit oblita. Quod si ipsa in tali statu aspicere me non sustinuisset, numquid tamen æquum fuerat ut ex iis quæ ad ipsam congesseram bonis vel tenuè mihi viaticum largiretur? Sed fortunam sequitur fides, etiam inter parentes & liberos. Multa ego inter viam animo meo considerabam; in primis autem futura vitæ meæ ratio oculis observabatur. Paucorum dierum itinere ad pagum quemdam Teste nomine pervenimus, ibique pernoctavimus. Mane egressi videmus rusticum juvenem porcellorum à lacte adhuc recentium gregem versus civitatem ad forum agentem. Capto consilio, aciem quasi in mediæ lunæ formam disponimus, non aliter ac si nobis jam cum Turcia classe conflegendum esset; cornua deinde ita claudimus atque adducimus ut totum gregem includeremus. nec mora, ad prædam, quasi capta urbe, properamus frustra que vociferante & queritante rustico singuli pinguem asportamus porcellum. Adit ille Commissarium,

rium, obtestatur ut rapinam restitui ju-
 beat. negat ille in potestate sua id esse :
 sibi de re tota nihil constare (consilio
 enim nostro intellecto longius à nobis
 discefferat) leberide nos esse nudiores :
 quibus si forte Deus prædæ quid obje-
 cerit, nolle id se nobis eripere. Ad ta-
 bernam ubi venimus quieturi paulisper
 dum meridiei æstus deferveret, vires-
 que potu ac cibo restituri, jubet
 Commissarius (quamvis bello non in-
 terfuisset, prædam tamen nobiscum
 partiturus (ut unus de porcellis illis
 sibi assaretur. Magnus inde inter nos
 ortus tumultus, quum quisque suum
 sibi servare satagit. Occasionem hanc
 insinuandi me captans, accedo homi-
 nem, ultro prædam meam offero : addo
 præterea jam ab adolescentia me culina-
 riæ artis non esse imperitum. quod si
 compedes mihi demi jubeat (quod sine
 periculo fieri possit, siquidem diligenti
 custodia essemus circumsepti) velle
 me ejusmodi ferculum apparare quod
 ipsum Jovis cerebrum saperet. Laudat
 ille animum meum, demtisque compe-
 dibus, addito custode, jubet artis meæ
 periculū facere. Etsi vero vix quidquam
 in loco illo ad manum esset quo cibum
 facerem sapidiorē ; pristina tamen
 mea usus peritia, porcellum ita appa-
 ravi,

ravi, talique condivi embammate ut digitos ille sibi prælingeret. Venerant interim in diverforium viatores aliqui, quibus valde molestum erat quod in nos incidissent: ut qui vix salvis auribus à nobis evasuros se non frustra timebant. Invitat illos humaniter ad se Commissarius, & in eadem mensa assidere jubet: quod quidem illi non invitati fecerunt. Eorum unus sarcinulam in qua caseum, panem & carniū aliquid portabat, infra mensam pedibus suis apponit, & depromto inde quantum volebat edulio comessatur. video juxta aliam sarcinulam ex eo genere quas Valigias vocant: ratus in ea aliquid amplius inesse quod usibus meis valde futurum esset commodum. Adstans inde ad heri ministerium, polubrum aqua frigida plenum refrigerando potui sub ipsam quoque mensam pono, cultelloque in sinistram manicam abscondito, dum frequenter lagenam ex aquali depromens, me inclino, fibias solvo; sed quum catenula solvi non posset, cultello per interius corium cæsim ducto, inserta manu duos extraho fasciculos graves admodum. quibus in caligas meas prope coniectis, fibias rursus uti prius erant, adduco. Finito prandio, surgunt viatores, & resumtis sarcinis abeunt.

*Cavete
viato-
res.*

unt. nos quoque. Jam socius meus Sotus cum quo prius fueram concatenatus, alium habebat, magna cum mea molestia, ut cujus consilia & operam ad celandum furtum mihi valde opportunam fore arbitrabar. Antequam ergo compedes mihi induerentur, accedo hominem, & secreto meo auribus ejus insusurrato, utrumque ei fasciculum custodiendum trado: ne forte viatore, animadverso furto, nos persequente, id apud me deprehenderetur: quod tamen mihi ipsi inspicere nondum licuerat. Lubens ille volensque depositum accipit: occisoque occulte suo porcello, fasciculum utrumq; indit, ita appositis ad vulneris locum visceribus ut furtum facile occultaretur. Quum res jam inibi esset ut compedes mihi rursus injicerentur, rogo Commissarium ut priori meo socio conjungerer: quod ille non garvate fecit. Sic combinati more solito facimus iter. Interrogo Sotum, salvumne esset depositum. Quod depositum? inquit ille: quas tu mihi fabulas narras? An tu insanis? Non ex malitia hæc sed ebrietate potius. (paullo enim largiusculè homo temulentus de suo in diversorio se invitaverat) responderi existimans, postquam in proximum diversorium pervenimus, iterum quæro quid deposito illo factum

*Si fecisti
nega.*

factum esset. Tum indignari ille, cape-
rata fronte & vultu tetrico me obtueri.
Quod tu, inquit, mihi narras deposti-
tum? Tune ullum teruncium mihi um-
quam credidisti? quem ego hominum
postremissimum vix de facie quidem
novi. O quam grave vulnus tum animo
meo fuit inflictum, quum in ingenioso
& felici furto operam & oleum periisse
mihi viderem! Sed artium quibus hodie
vivitur non ignarus, dissimulabam dolo-
rem; immò multo liberalius ipsi quam
antea, quidquid habebam communica-
bam: interea tamen fieri non poterat
quin aliquando mentionem tantæ per-
fidiae injicerem, ad quam ille, homo im-
potens & iracundus, ita exarsit ut ad vo-
ciferationem ipse Commissarius accur-
rerit, hominemque fustibus non perfun-
ctorie cædi iusserit. Roganti quid rei
esset cur sic ille vociferaretur, respondi,
Sotum sibi vindicare omnia, mihi nihil
relinquere. Sic enim cogitabam: Si rem
totam Commissario aperis, spes est si
non totam prædam, saltim partem ejus
ad te redituram. Quid autem tu feras
tam turpiter te ac nequiter ab impuro
homine deludi? Narro ergo rem to-
tam: ille prædam spe jam devorans,
Soto imperat ut sine ulla mora aut ter-
giversatione depositum promat. Negat
ille

*Fur
major
mino-
rem
spoliat.*

ille pertinacissime quidquam à me habere. Sed fidiculis jamjam admovendus mox rem omnem fatetur. Sic ergo non præda tantum sed ipse quoq; porcellus ad Commissarium rediit; sic ut quidnam illud fuerit ego ipse adhuc nesciam; promissis, sed ne teruncio quidem onustior à Commissario dimissus. Quum vero Sotus quasi totus extra se positus ubicumque me postea propinquum videret, involare mihi in oculos, longinquum etiam lapidibus impetere niteretur, nihil aliud inde lucri fecit quam ut injectis quoque manicis tanto esset miserior.

Inter has turbas ad classem, quæ contra Turcas expeditionem factura, in procinctu stabat, perventum: in quam dum distribuimur, infausta mea sors voluit ut ego & Sotus eidem navi, & quidem locis admodum vicinis imponeremur. Dum imus, venit ad me Commissarius noster, seque gratum fore erga me ait: sed mox conscenso mulo abit. Equidem tum factum meum damnabam, quod illi potius quam misero meo socio præda cessisset. Sed spes me fefellit, ut qui plane mihi persuasissem, si non maximam saltim, aliquam prædæ partem ad me redituram. Ad scamnum in quo sedendum mihi erat ducto veterani

O gratum hominem.

æ
 , cape-
 btueri.
 depofi-
 thi um-
 minum
 quidem
 animo
 eniolo
 eriiffe
 hodie
 dolo-
 quam
 unica-
 poterat
 ntæ per-
 mo im-
 t ad vo-
 s accur-
 perfun-
 quid rei
 spondi,
 thi nihil
 e. Si rem
 es est fr
 em ejus
 tu feras
 impuro
 rem to-
 vorans,
 a aut ter-
 Negat
 ille

rani adventum gratulantur: cujus humanitatis lubenter ego illis gratiam fecissem. Dantur inde nobis vestes, nempe bina indusia, binæ caligæ, una interula colorata, pileolus, non quidem ille libertatis, sed miserrimæ servitutis indicium & pignus. Adest mox tonsor, mihi que capillos omnes tam barbæ quam capitis abradit, non sine magno meo dolore, ut qui hætenus tam barbam quam capillamentum maximo studio educâram atque ornâram. Sed quum idem omnibus fieri viderem communem fortunam recusare nec poteram nec debebam. Quacunque oculos verterem, nihil certe nisi omnium malorum sentinam & miseriarum videbam asylum, ut verum tamen fatear, quando prioris mei recordabar matrimonii, præsentem meam fortunam illi quodammodo præferebam: utpote si non corpori, animæ tamen saluti magis profuturam. Ad remos alligamur, diaria sumimus, Deus bone, quam à pristina mea vita abhorrentia! Delicatus initio eram: sed mox usu didici, Optimum condimentum esse famem, & ventri famelico nullum cibum gravem. Eant isthuc quicumque ita sunt educati ut panem ab aliis tactum aut leviter unctum gustare, immò ne aspi-

cere

Præcipuam fortunam ne postula.

Delicati & Fastidiosi.

cere quidem sustineant: qui cibos ita degustant ut plura relinquunt præsemina quam bolos comedant. peream nisi biduo aut triduo hic ad aliam victus rationem fuerint assuefacti. Mihi quoque omnia initio valde erant gravia: sed ubi consuetudine obdurui, quæ de steram antea, postea ridebam. Quum vero illud in omni mea vita deprehendissem, ad res omnes in quacunq; fortuna nullum esse præsentius, nullum commodius, nullum magis salutare remedium quam pecuniam; & inter tot harpyjas vix fieri posset quin mearum vestium & sarcinularum quas mecum navi intuleram, aliquid involaretur: venditis omnibus, ducatos aliquot aureos confeci: quos, ne & ipsi mihi perirent, nec apud quemquam deponere, quum alia ratione tuto asservare non possem (quantum enim fidei penes hominum esset genus in Soto jam expertus eram) liberet, interulæ penitissime insutos ita mecum circumgestavi ut tam dormienti quam vigilantibus tangere eos nemo posset quin pectus simul mihi tangeret. Erat inter vicinos meos homo ipsius Lavernæ manibus ad furta factus, qui, dicere non possum quot modis huic meo thesauro, seu potius animæ meæ fuerit insidiatus. Quoties ille dormienti mihi obrepfit, & excussis

*Nihil
tutum ob
harpyjas.*

cussis pannis meis omnibus, quum nihil quam ulcus illud pectori meo quasi infixum deprehendisset, frustra suas omnes artes consumsit! Nec enim quidquam inde mihi auferre poterat nisi me totum simul abstulisset. Diligenter interim ego rationes fortunaſque meas considerans facile intellexi nihil prius mihi faciendum quam ut eorum qui nobis imperabant demererer benevolentiam, ejus in primis qui fuisse nobis singulis momentis tremendus imminabat. Totus ergo nutum ejus observans, nihil prætermittebam quo illum mihi redderem propitium, præstitis quæcunque poteram ministeriis: quæ quidem ille non aspernabatur, vix tamen transverso me intueri dignabatur oculo: quotiescumq; vero lætiori me vultu aspexerat, jam illū tamquam plenariam sustuaxii indulgentiam & tam à culpa quam pœna liberationem mihi interpretabar. His moribus sunt hoc hominum genus, ut omnia sibi, nihil à se cuiquam deberi existiment. Eo me usque ego demisi, ut muscas interdium, noctu culices ab ipso abigerem, & medio æstu flabello ventum facerem: sic denique ut potenti alicui Principi servirem. Sed coacta erat hæc, non ultronea servitus. Quis enim non serviret homini fustem semper

*Quærendum mi-
seris a sy-
lum.*

per manibus gestanti? Quotiescumque
 somnum capere non posset, aderam, &
 fabulæ alicujus narratione tempus falle-
 bam, aliaque multa ridicula & dicebam
 & faciebam ut consuetudine ille mea
 unice delectaretur. Alium ille jam diu
 habuerat ministrum; quem quum asper-
 nari inciperet, dici non potest quam id
 ille moleste tulerit. Sed quid faceret?
 Ferendum erat quod mutare non po-
 terat. Erat vero homo toto corpore ma-
 cilentus: quem ipse herus sine indigna-
 tione vix poterat adspicere. Quærit ex
 me: Quid causæ tibi videtur, mi Gus-
 mane, quod Ferminus meus (id enim
 nomen erat mancipio) quum bene pin-
 guis & crassus in triremem venerit,
 tam turpi macie deformis incedat,
 quamvis nihil ei tam ad cibum quam ad
 potum desit, adeoq; nec bolus sit cujus
 ego illum non faciam participem? Re-
 spondi, forte illum esse è pullorum Cæ-
 tanorum genere, qui quanto melius
 pascuntur, tanto minus valent. Ut vero,
 inquam, nodum hunc plane solvam
 narro tibi, mi domine, Fuisse non ita pri-
 dem in urbe Granatensi novum quem-
 dam Christianum, prædivitem: qui suo
 more vivens suoque indulgens genio,
 toto corpore singularem nitorem adeo-
 que obesitatem præferbat. Non multo
 post

*Maciei
 causa.*

post quum in vicinas ac pæne contiguas ædes quidam ex Inquisitorum numero commigrasset, bonus ille sic subito flaccescere ac macie deformari cœpit, ut vix pellis ossibus hæreret. Sed ut hujus quæstionis solutio melius intelligatur, veram audi, si placet, historiam.

*Faceta
Narratio.* Almanfori Granatæ Regi inter familiares præcipue gratus fuit quidam nomine Ruserizius, homo prudens admodum, justus & verax, multisque aliis ornatus virtutibus quibus Regem unice sibi devinctum tenebat, ut nihil ab eo peteret quin impetraret. Hanc quamvis debitam tot virtutibus felicitatem invidentes quidam aulici, Regi amorem quo virum eum complecteretur ultro prædicanti insurrarunt, Hominem illum qualemcunque tanta Regis benevolentia non dignum esse. Quin tu ergo, ajunt, ut scias quantum ille te amet, & quanti te imperiumque tuum faciat, rem aliquam difficilem ei mandas. Placuit Regi consilium. Non solum, inquit, rem difficilem, sed etiam impossibilem ei faciendam imperabo; vocatumque ad se ita alloquitur: Est quiddam quod omnino à te fieri volo: quod tu nisi effectum dederis scito omni te mea excidisse gratia. Vervecem habeo præpinguem & bene curata cute
niti-

nitidum. Eum volo ut tu domi in præsepi tuo abundanter iis ipsis pascas cibis quibus apud me pastus est. adeoque melius tractes si plus ille appetierit : ita tamen ut illum eundem vertente uno mense, macilentum mihi, debilem & flaccidum restituas. Conditionem hanc recusare non ausus Ruseritius (ut cui id unice propositum erat Regi bene servire & obtemperare) quamvis quod iussus erat impossibile factu videretur, ad lætiam vultu composito, Nullam, ait rem umquam tam gravē, tamq̄ arduam fore quam Regis amore non esset perfecturus. Sic domum reversus, rei que, difficultatem etiam atque etiam animo considerans, tandem sagacissimo suggerente ingenio, aliquid naturæ valde consentaneum comminiscitur. Caveas duas ligneas è firmissimo ligno fieri curat, & unam proxime alteram collocat. Earum alteri vervecem, alteri lupum includit. Verveci interim paululum uti iussus fuerat abundanter præbet; lupo vero tam tenue, ut semper famelicus dentibus frenderet, & unguibus clathra effringere conans, verveci inhiaret, qui hostis tam vicini metu licet pabulum totum absumeret, non tantum non pinguior, sed indies etiam macilentior evasit, vix quidquam ut præter

ossa & pellem haberet. Hac arte homo ingeniosus non tantum integram Regis benevolentiam conservavit, sed plurimum quoque adauxit. Vervex ille Fermimus mihi videtur; quem ipsa quam tecum habet familiaritas etiam in cibi potusque abundantia macilentum facit: dum scilicet anxie id unum studet ut bene tibi serviat: quæ anxietas pinguescere ipsum non sinit. Non vulgariter ille nugis his meis delectatus, me statim suo adhibuit ministerio, suæ ut tam supellectilis quam culinæ mihi curam committeret. Ad id autem profuit mihi hominis familiaritas & apertus in me favor, ut non quidem mancipialibus servitiis essem liberatus, facerem tamen quid & quantum vellem, quum nemo contra meam quasi libertatem, plagosi hominis metu, oblatrare auderet. Inerim docebat ille me tibialia, globulos quibus pro fibiis utimur, tam ex serico filo quam setis equinis, aliaque id genus conficere. Ad Gaditanam interim mittimur insulam, ut malos, antennas, picem multaque alia triremi nostræ inferremus; quod quidem non sine multo nostro labore factum: quo defatigatus ego, postquam herus cubitum se contulit tam profundum mihi somnum obrepere passus sum, ut
mon-

*Artes
remi-
gum.*

monstrosos ederem ronchos, quibus excitatus quidam è vicinis meis laveranio, communicato cum ejusdem farinae tenebrione consilio, datis mutuo operis tam sollicitè hætenus mihi custoditum thesaurum eripiunt, ne minimum quidem sentienti. Quum sol jam illuxisset, graves adhuc somno tollo oculos: mox interulam circa pectus factam leviolem sentio. Admoveo manus, tuber tangere gestio: sed subsederat jam illud, immò totum evanuerat. Quis me miserior? Lamentari non audebam, nihil aliud lucrifactorum quam reliquorum ludibrium: tacere vero dolor & recuperandi spes me non sinebant. Experrecto hero ad solita adsum ministeria, & captata occasione infelicitatem meam expono; monstrato etiam adhuc quasi calente cubili, è quo nequissimi homines leporem mihi excitassent. Verisimilia illi omnia visa: & solo mei amore ductus, furti auctorem indagandum sibi statuit. Jubeo ergo omnes qui proximi mihi sederant aut cubuerant adduci, & singulis quinquaginta ictus infligi; vulnera deinde seu cicatrices sale & aceto lavari. Quum ordo ad illum jam pervenisset qui illo tempore quo furtum factum fuerat, vigilarat, ait ille, socium suum sensisse se de nocte surgentem

& ad meum scamnum accedentem. Quid vero ibi fecerit nescire se. Insimulari se alter ille audiens, nescio quo casu intricatam sibi catenam cum vicino ajebat ; ad quam extricandam atque expediendam surrexisset. Tam frigidam excusationem audiens herus, hominem mox abripi, & multo gravius quam ceteros fustigari jubet : quas tamen plagas omnes Spartana illa nobilitate concoxit. Ubi verò rursus abripiendum se & crudeli fustuario subiendum vidit, furtum fateri quam ad mortem usque cœdi maluit. Sic plagis aliquot illi in pœnam denuo inflictis, numi mihi restituuntur. Tum consuluit mihi herus ut quam haberem pecuniam in res utiles collocarem & lucri aliquid facerem. Commodum non multo post in terram exscenderamus : ubi ego pecuniam omnem meam in res ad victum pertinentes impendi, atque inde non parum lucri acquisivi, sic ut plerisque morte tristiores servitutem utcumque æquo animo tolerarem.

Non multo post venit in nostram triremem Eques quidam, Capitaneo triremis cognatione junctus : cui usus auream catenam quotidie collo circumferre. Cubiculum huic in puppi erat, omnibus rebus splendide instructum. nescio
vero

vero quo casu factum fuerit ut duode-
 viginti annulis catenam deminutam de-
 prehenderit, quod ille furtum etsi ab *Subtilis*
 uno familiarium suorum commissum *Laver-*
 non dubitaret, nihil tamen exculpere *nio.*
 potuit. Consilium vero ei dedit Capi-
 taneus, ut quandiu in navi moraretur,
 alicui nostrum potius quam famulis
 rerum suarum custodiam committeret.
 Quæritur ergo aliquis: quumque ex
 omnibus ego maxime visus essem ido-
 neus, non quidem cum bona prioris mei
 heri gratia, permissu tamen (neque enim
 tam potentibus negare quidquam aude-
 bat) in puppim transferor, ad & Equi-
 tem deductus, tam vultu quam sermone
 ac ceteris moribus facile iis quæ de me
 dicta fuerant fidem feci. Quum vero ille
 catenis me sic oneratum aspicere vix
 sustineret, cum Præfecto egit ut catenis
 liberatus, annulum tantum crure cir-
 cumferrem, quo expeditior ad quævis
 essem ministeria. Mox ergo suam omnem
 suppellectilem & mundum, facto prius
 Indice, mihi tradit: quæ omnia diligen-
 ter ego asservabam & custodiebam. Et
 ipse quidem non minus sibi à famulis
 suis timebat quam ego. Difficilem certe
 & periculosam valde tum meam fuisse
 conditionem qui vis potest intelligere.
 Quid enim facilius futurum erat quam

ut illi furrerent aliquid de quo mihi reddenda postea esset ratio? Sed Argus eram, & quidquid sub custodia mea habebam non minus diligenter quàm ille bonam Io observabam. Laboriosa quidem hæc mihi erat provincia, jucunda tamen, quod esset interdū unde miseris meis sociis beneficerem. Cum Soto enixe in gratiam redire contendebam, sed ab homine iracundo, & tam præfractæ mentis quam perfrictæ frontis impetrare nihil potui. Bene ego ipsi, male ille mihi volebat, & ubicunque poterat, faciebat quoque, me meaque omnia patrata & non patrata facinora apud omnes traducens atque infamans. Sordis hæc ego auribus accipiebam: neque adduci potui ut umquam in ipsum excandescerem, aut male de ipso quoque loquerer. Unica cura mihi erat hero impigre serviendi, ejusque demerendi gratiam, quæ mihi ad libertatem recuperandam forte posset esse utilis. Vestimenta, supellestilia, lectus, cubiculum, omnia denique ita nitebant ut sine admiratione adspici non possent. vix vestigium pulicis, cimicis, & id genus animalculorum quibus naves maxmè infestantur, apparebat. tanta ego in iis venandis & eorum nidis ac cubilibus excutiendis utebar diligentia. Sed non

Perver-
foruna
homi-
num
impia
perind-
cia.

non minus accuratè Sotus me, quam ego herum observabat. Applicat se ad unum ex ministris, eique modis omnibus persuadere nititur ut argenteæ aliquid supellestilis clam subduceret, interque res meas absconderet: ut id postea apud me deprehensum furti me reum faceret. Aiebat vero hanc optimam esse rationem, me eliminato, ad consueta servitia viam rursus apperendi. quam dura res est odio haberi ab illis à quibus antea amatus fueras! Sapientissimum monitum illud reipfa intellexi, Neminem ita habendum amicum esse quin inimicum; nec quemquam tam inimicum, quin amicum fieri posse credamus. Placuit homini consilium. Per occasionem argenteum subducit discum, & intra res meas abscondit. Finito prandio mensæ apparatus recensens, quum discum illum abesse viderem, in eoquæ quærendo nihil ad summam diligentiam reliqui fecissem, hero rem omnem aperio, ut accuratius perquireretur. Nec Capitaneus nec herus quidquã mali de me suspicabantur: Sotus vero interim & per se & per emissarios suos omnibus suggererat, neminem alium furti esse auctorem quam me ipsum. Veteres has meas artes esse ut furer ipse, suspicionem furti in alios deriyem. In primis minister ille

Amicitia ut habenda.

*Innocens
quoque
damna-
tur.*

quem à Soto inductum dixi, igni strenue affundebat oleum suadens ut arcule meæ excuterentur. Jubet hoc fieri herus: & sine longa perquisitione reperitur amissum. Vix ego mentis compos eram; & quamvis innocentiam meam mea ipsius mihi testaretur conscientia, vix tamen oculos attollere audebam. Jubet statim Capitaneus ut quinquaginta plagæ mihi infligantur; sed heri misericordia & intercessio pœna me liberavit: qui flebiliter orantem ut provincia illa mea alteri traderetur, retinere nihilominus in servitio suo voluit. Fraudem equidem qua circumventus essem facile subolfaciebam; unde autem illa esset, suspicari quidem, probare non poteram. Miserum me! sicine tot superioris meæ vitæ flagitia impune mihi abiisse, jam verò innocentem non commissorum in- simulari? Sed ut surgerem, cadendum mihi prius erat. Non multo post quum hero reverso occurrissem, moxq; humeros ejus pallio exonerasssem, latus gladio liberasssem, & pro pileo diurno nocturnū porrexisssem, exuvias diligenter collectas ad cubiculum defero, & suis quæque locis repono. Mane quum surrexisssem, video pileum in solo jacentem (quo vero casu ille delapsus sit, comminisci nunquam potui: nisi quod à malo genio de-
jectum

*Nulla
calum-
niæ sola.*

jectum arbitror, ut planissime me perderet:) Tollo. armillam, quæ preciosa valde, utpote gemmis distincta fuerat, quæro. Sed frustra. Mortuo ego tum magis quam vivo similis, hero hoc quoque sinistrum meum fatum indico. Ille, scio, quam rem agas, pessime, inquit: nempe ut ad prioris heri redeas servitium. Sed mihi crede, non sic erit. Quamdiu namque hac in navi versabor, mihi tu, & non alii cuiquam es serviturus, & pro diario tuo quinquagenas plagas quotidie accepturus. Faxo ego ut quo dignus es ponare loco. An mea illa in te comitas ab usitatis jamdiu tibi flagitiis retinere non potuit? Nempe Gusmanus es Alfaracius? quod unum satis. Quid facerem? Negarem factum? Atqui si vel ipsum dixissem Euangelium, non plus tamen fidei quam ipsi Mahometo mihi datum iri sciebam. Tacui igitur. melius siquidem est tacere quam verba nihil profutura loqui: optimum vero apud Deum gemitus tuos & querelas deponere. Equidem Deo agebam gratias, eundemque ardentibus deprecabar votis, ut me ex hominis ex amico repente facti inimicissimi manibus liberaret. Sic fustuvario iterum subjectus, ita cædor, ita sale & aceto perfricor ut anima mea jam in primis labris hæreret. Non tulit

*Tuta si-
des silen-
tium.*

hoc spectaculum homo mitis cetero-
quin & placidi ingenii ; & ulterius in
me grassaturos lictores cohibuit : iussit
tamen ut transtris redderet, & ibi ab Er-
godiocte, cui id aperte in mandatis da-
tum, plagis ad necem usque quotidie
excarnificarer: quod ille prioris humani-
tatis oblitus, strenue faciebat, adeoque in
tota fere navi majorum mihi laborum
curam demandabat. Enitebar ego sedu-
lo ut quidquid imperatum fuerat effectū
darem. Hoc quidem tum sensi, Usū
omnium rerum optimum esse magistrū:
sed plagosam ejus disciplinam ægre ad-
modum tuli. Obfirmavi tandē animum;
eoque in consilium adscito, statui post-
hac ne transversum quidem unguem à
rectæ rationis officio discedere.

*A malis
non nisi
malis.*

Sotus ille quem dixi, non ideo ad re-
mos condemnatus fuerat, ut eleemosy-
nas ibi faceret, aut infidelibus Euange-
lium prædicaret. Miles fuerat à primis
annis: eoque multas regiones obiverat.
Nobis igitur in Mediterraneo mari flu-
ctuantibus, & jam per tempestatem jam
per malaciam Mauritanix litori appro-
pinquantibus, cum ejusdem gentis man-
cipiis & suæ farinae hominibus impia
Tragœdiæ telam exorsus est, ut scilicet
triremem & omnes qui in ea essent
Barbarorum potestati traderent. Eam in

rem

rem qui in factionem procliviores erant, jam arma sibi comparaverant, & clam sub transtris habebant abscondita. Quia verò sine me, ut cui præcipuorum ministeriorum incumbere cura, parum se effecturos animadvertent: consilium ineunt de me in partes suas pertrahendo, omnibus consentibus me ab ejusmodi consilio nequaquam fore alienum. Sotus per internuncium (neque enim ipse alloqui me sustinebat) rem omnem aperit. Respondi, Rem esse magni momenti, in qua salus omnium verteretur. Opus hic esse non perfunctoria deliberatione. Internuncium interim, Mauritanum natione, rogavi ut mandata inter me & Sotum ultro citroque fideliter deferret. Quum totius conjunctionis seriem intellexissem, ipso æstivo solstitio militem quemdam submouui, ut triremis Præfecto indicaret, habere me res magni momenti quas lubenter soli vellem aperire. Vocat ille me, rogat quid rei sit. Aperio totam conjunctionis seriem. Fidem initio ille dictis meis habere noluit: sed subito facta inquisitione, & deprehensis armis, gratias Deo egit, mihi verò & libertatem & amplissima præmia promisit. Inquiruntur rei, damnantur. differtur in diem sequentem supplicium. Deus innocentiam

*Malum
confi-
liis con-
sulcori
pessimura*

meam diutius latere noluit. Dum enim capsula quædam aperitur, ut ex ea vexilla malis & antennis pro more diei festi & insignis ob patefactam conjurationem lætitiæ, suspendenda depromerentur; nidus murium deprehenditur, ex armillæ de pileo heri mei, ut supra dixi, amissæ materia factus: qua agnita, mirum est quam & ipse Capitaneus & inprimis herus ille meus injuriam mihi factam doluerint. Sed nihil aliud solatii mihi audire erat quam: Nescivi. Factum nollem. Interea Sotus quoque ad mortem damnatus, peccatorum exomologesi facta, inter alia non fraudem tantum qua furtum argentei disci mihi imputatum fuerat, verum etiam insidias de me occidendo fassus est; culpam apud me deprecatus. Miserebat me quidem hominis: gaudebam tamen innocentiam meam vel sic tandem in lucem emeruisse. Ex eo nemo erat qui non libertate adeoque singulari præmio dignum censeret, inprimis ipse Præfectus; qui diligenter scriptis ad Regem omnibus, facile libertatem mihi impetravit.

CAPUT V.

*Gusmanus servitute liberatur:
deque virtutis vi disserit.*

DUm Sotus cum socio in quatuor laceratus partes, quinque alii laqueis suffocati, nonnulli virgis cæsi meritas luunt pœnas: liber ego Capitanei permisso, oberrabam. Vigilanti, dormienti multæ occurrebant cogitationes. Sed illud inprimis tum intelligere cœpi quam præsens esset in miseriis omnibus asylum, quam firmum contra omnes necessitates telum innocentia. Inter res *Bonæ vis conscientia.* omnes, meo iudicio, nihil melius, nihil preciosius, nihil jucundius est bona conscientia: quæ vere, ut Sapiens dicit: *Iuge est convivium.* Sensi ego vim utriusque, bonæ scilicet & malæ conscientiæ, non semel; sed maxime in extremis servitutis meæ miseriis. Ut antea dum rebus operam dabam illicitis, etiam quum, humano more ut loquar, bene mihi esset, animo tamen male erat; ita tunc culpæ immunis, vel in medio Phalaridis tauro, bona tantum mea conscientia involutus, suaviter vivere adeoque triumphare mihi videbar. Agnoscebam vim virtutis: quæ una (loquor verò de ea quæ cum vera pietate conjuncta

juncta est) adversis rebus præbet solatium, & animum supra humana attolit. Cæcus interim est Mundus, & de quibusvis rebus cæcorum more judicat. Laudat multos à conjecturis exterioribus, eo quod vitam agant austeram: animum interim tam mali quam boni fontem non videt. Multi sericis & byssinis vestibus asperrima circumferunt vitia, mollibus lectis incubant, delicatis vescuntur cibis, & deorum quasi vitam agere videntur: quibus tamen, si animum daretur inspicere penetralia, felicitatem hanc nemo invideret. Instat illis carnifex assiduus mala conscientia, & ut Democli illi omnium deliciarum oblivionem adeoque fastidium affert. Umbra hi, non ipsam virtutem sectantur: nescientes *quid distent era lupinis*. Solidum quid virtus est, non inane. Hinc quæcumque, seu læta seu adversa Fortuna,

*Fallunt
externa.*

*Hera-
clitus.*

*Fragili querens illidere dentem,
Occurret solido.*

Instar palmæ virtus est: quæ quanto magis deprimitur, tanto magis sese erigit. Et profecto ita est. Prosperis rebus enervatur fere in plerisque virtus; adversis roboratur. In me id verissimum sensi: quem nisi Deus tot calamitatibus excitasset, procul dubio in vitiorum obdormivissem yeterno, *Quid ni satius sit* (cum Latino

Lat
citu
quas
Sed
bon
huni
cere
vos
falsa
longe
geni
Isti
occu
sun
victu
ista
quide
ad ar
num
dereg
fedit
dedi
atque
prom
cupien
cus:
Mun
letus
felici
bi in
lam

Latino Sapiente loquar) perpetuam infelicitatem quæ advocat ad virtutem, sustinere, quam infinitis atque immodicis bonis rumpi? Sed quem melius de Virtute ac veris bonis differentem audiamus, quam hunc ipsum Sophum? Puta Deum dicere: *Quid habetis quod de me queri possitis vos quibus recta placuerunt? Aliis bona falsa circumdedi; & animos inanes velut longo fallacique somnio lusi. Auro illos, argento & ebore ornavi: intus boni nihil est. Isti quos pro felicibus adspicitis, si non quæ occurrunt, sed quæ latent videritis, miseri sunt, sordidi, turpes, ad similitudinem parietum suorum extrinsecus culti. Non est ista solida & sincera felicitas, crusta, est & quidem tenuis. Itaque dum illis licet stare & ad arbitrium suum ostendi, nitent, & impunt: quum aliquid incidit quod disturbei ac detegat, tunc apparet quantum vitæ ac veræ fœditatis alienus splendor absconderit. Vobis dedi bona certa, quanto magis versaveritis atque inspexeritis, meliora: majoraque promisi vobis, metuenda contemnere, cupienda fastidire. Non fulgetis extrinsecus: bona vestra introrsus obversa sunt. Sic Mundus exteriora contempsit, spectaculo sui lætus. intus omne posuit bonum. Non egere felicitate, felicitas vestra est. Idem alibi inter virtutem & voluptatem ullam comparationem instituendam negat,*

Cur bon.
vir. mal.
acc. c. 6-

De vita
beat.
c. 7.

gat, ajens: *Altum quiddam est virtus, excelsum, regale, invictum, infatigabile; voluptas humile, servile, imbecillum, caducum, cujus statio ac domicilium fornices & popinæ sunt. Virtutem in templo invenies, in foro, in Curia, pro muris stantem, pulverulentam, coloratam, callosas habentem manus; voluptatem latitantem sæpius ac tenebras captantem: circa balnea ac sudatoria, ac loca ædile metuentia, mollem, enervem, mero atque unguento madentem, pallidam, fucatam, & medicamentis pollinctam. Quis de Virtute aptius meliusve dissertare possit? Sed ut metalla quædam auri colore tingi possunt atque obduci, in substantiam transmutari non possunt; ita sunt imagines quædam seu Umbræ Virtutis, nihil præter speciem habentes. Nihil certe solidi in me fuisse, sequens tibi paucis ostendet Narratio.*

CAPUT VI.

Histrionibus seu Comædis se applicat Gusmanus, & multas regiones pervagatur.

Ex Orçi liberatus faucibus, pertæ sus patriæ, in Galliam sum profectus, cum firmo mutandæ in melius vitæ

vitæ proposito. Sed ut res unaquæque
 ad centrum suum tendit, ita animus
 meus totus terrenis rebus occupatus
 nihil cœleste aut divinum sapiebat.
 Nihil de hoc hominum genere libet di-
 cere: certum tamen est, si non omnes,
 plerosque tamen suis tantum militare
 cupiditatibus. Eram vero toti Colle-
 gio, quod diversis nationibus consta-
 bat, optatus admodum socius. nam &
 cithara satis peritè ludebam, & Italicè,
 Hispanicè, Latinæ, Gallicè etiam (ut
 Latinam linguam taceam) loquebar:
 tum ad omnes personas agendas eram
 habilis. Id unum mihi perplacebat in-
 quieti ingenii homini, quod nullibi diu
 moram traheremus: unde factum ut
 plerasque totius Europæ regiones, Ger-
 maniam imprimis fuerim pervagatus:
 in quibus singulis multa notavi quæ pe-
 culiarem requirunt librum. Bellum tum
 in Belgio fervebat, unde pleraque ite-
 ra admodum erant infesta. Jam Cho-
 ragus noster uxorem cum sarcinulis
 Monasterium, Westphaliæ præcipuam
 urbem, præmiserat. Ingredivimur & nos
 iter, in quo quum à prædonibus ac lo-
 podytis circumventi essemus, viriliter
 tamen repugnaremus, Choragus noster
 solus cecidit, & uxorem viduam reli-
 quit: quæ jam dudum in me oculos
 con-

conjecerat, eoque tanto facilius me meo hero successorem admisit. Quum vero ob belli miseras & annonæ caritatem officina nostra frigeret, & dramata nostra paucos haberent spectatores; non diu ibi morati, per Hassiam Francofurtum contendimus, ut in nundinis ibi merces quoque nostras exponeremus. Quum bene admodum successisset hic negotiatio: reliquas etiam urbes primarias, Norimbergam, Augustam, Ulmam, & quas non obimus. Accidit nobis in itinere quiddam, quod silentio præterire non possum. Dum exhaustis pæne crumenis vagamur, occurrit nobis homo pannosus, statura ac vultu decorus, stipemque à nobis petit. Statim mihi in mentem venit non illepidum stragema. Quæro ex homine, an nostro velit Collegio sese adungere, id si faceret, fore ut splendido vestitu amictus incedat, adeoque Comitum personam sustineat. Exsultans homo gaudio, conditionem, etiam quamcumque ei personam imponeremus, accipit. Jubeo Comicum referari appararum, & abjectis pannis, hominem uno de splendidioribus vestitu induo. addo catenam auream, annulos, & cetera, quibus stultorum natio Mundo inservientium sese ostentat. Leodium ingredi mur, urbem
ambi-

ambitu amplissimam, amœnissimam situ, opibus locupletē. Non histriones nos aut Comœdos, sed magni Comitæ (qui ille ipse erat novitius) familiam mentimur. Ille, uti iussus erat, singularem tam vultu quam moribus præ se ferebat gravitatem, non verbis sed nutu imperans, ad singula quasi fastidians, atque ita se gerens ut primariæ Nobilitatis germen dixisses. Biduo inter tantam gravitatem transacto, quærimus ex hospite de mangone aliquo, cui preciosæ res venales essent. Ait, notum sibi hominem, qui vel Regi sufficientia haberet Cimelia. Adducitur quidam è mangonum genere, merces suas, spintheres, armillas è gemmis & margaritis factas, varii generis cimelia ostentat. Fingo illa ad Comitem mensæ assidentem, & singulari morum gravitate tuburcinantem me ferre: mecum tamen servo. Redeo ad hominem, salva quæque & integra refero. Ajo, herum jam aliquantulo plus genio indulisse. de emtione certi jam nihil cum ipso statui posse. Rediret post horam unam aut alteram: interea suacum asportaret. Ille qui Aulæ me præfectum putabat, asservare interea jubet. (incivile enim videbatur tantæ dignitatis hominibus fidem non habere) & singula excutere. Primo vespere sese

Rari hodie tales.

fese rediturum. Non spe jam prædæ, sed ipsa præda manibus meis objecta, fociis quid faciendum sit innuo. Jam Comicus ille Comes potu ciboque ita se onerârat, ut somno sibi opus esse diceret. Componimus hominem in lectum. mox, ut fit, alii aliò properamus, in publicum prodimus, urbem, uti hospes putabat, lustraturi. Advesperascit interim. redit mango. quærit de Comite. Altum adhuc ille stertebat: quum verò nostrum nemo rediret (jam enim nos Ambianum versus iter ingressi eramus) & ille horam fere expectasset, jubet excitari Comitem, & utrum de Cimeliis emere aliquid vellet, quærit. Negat ille de Cimeliis quidquam sibi constare. Quæreret ex Aula suæ Magistro quidnam rei illud esset. Ille verò jam Pegaseis avolârat alis: nec quisquam ex omni famulitio comparabat. De fraude igitur suspicati, homini manus injiciunt: fatetur ille rem omnem: & in carcerem compactus, simplicitatem hanc suam virgis cæsus luit.

Gulsm

na

m

H Is
hi

Divisa

te, cu

ritu m

stabil

omni

simun

exerc

opus e

ungue

sane ad

aptius

postre

diverle

esse de

cum

etiam

Qualis

indica

bis. O

recept

pertat

amor

quær

Gusmanus uxore ducta, cauponam exercet, & ab Alchymistis misere deplumatur.

HIs aliisque onustum spoliis jam histrionix tædere me incipiebat. Divisa igitur inter collegas prædæ parte, cum uxore quam interea solenni ritu mihi junxeram, magis stabile vitæ stabulum mihi constituere statuo. Ex omnibus vitæ generibus commodissimum mihi vitulum erat Cauponam exercere: quod eas omnes artes quibus opus est, tam longa peregrinatione ad unguem perdidicissem. Nec quidquam sane ad hoc vitæ genus uxore mea erat aptius. Inter omnes regionum laudes postrema certe non est hospitiorum seu diversforiorum commoditas: quæ qualia esse debeant non disputo; qualia sint, cum Erasmo, cum Lipsio, tecum etiam, mi Lector, fortasse non ignoro. Qualis vero ego fuerim hospes paucis indicabo: tu, an multi tales sint, iudicabis. Omnes ego tamquam Orcus ad me receptabam, præter eos qui ultro paupertatem suam fatebantur, & ob Dei amorem vel unius noctis diverticulum quærebant. Non lixa, non calo, non me-

Diversiores mores.

meretrix, non prædo, non latro mihi gravis erat, modo adferret unde sumtum posset facere. Fieri patiebar quidquid fieri potest, si argenti sonitus aures meas verberasset. Etiam ipsa uxor mea talis erat uti ultro hospites non alliceret modo, sed etiam tamquam Ulyssis socios, gustata loto, quamdiu crumenæ fides constabat, detineret. Nec ancillæ deerant earum omnium artium peritæ quibus homines inescantur. Famulos habebam ad omnem fraudem compositos: quorum opera ad omnes res mihi erat utilis. Vinum miscebam, diluebam, itaque adulterabam ut quamvis nautea prius fuisset, plerisque tamen nectar videretur. Duplici utebar mensura, iusta interdium, iniusta noctu, quin etiam tenuissimum sindonem cantharo injiciebam (fieri hoc memini) cui superinfusum vinum mihi cum lucro ad cellam redibat. nec jumenta fraudes meas vitare poterant, quibus famuli affusum pabulum mox sublegebant, rursusque aliis admetiebantur. Carnes etiam morticinas, pisces jam foetidos, & quidquid ad manum erat, hospitibus tamquam delicias objiciebam. Sed nihil magis rem meam familiarem auxit, quam quod coëmto undique à rusticis frumento annonam flagellabam, & quæ

vili

vili emeram precio, maximo distrahebam. Quid multa? Brevi tempore institutiis meis artibus multa ducatorum millia confeci, tacite in sinum meum gaudens, palam etiam iis qui dum Musarum sectantur castra vix habent unde famelicam vitam sustentent, medium ostendens digitum.

Sed ecce dum rex mihi videor, dum Croesi quasi possideo thesaurum, nescio quis malus genius aliud mihi objicit infortunium. Venerant ad me unus & alter, bene vestiti, & tam auro quam argento instructi. Rogant ut paulisper sibi commorari mecum liceret, ejusmodi enim esse quod tractent negocium ut dierum aliquot moram postulet. Quidnam illud esse scire mihi cupienti varia ostendunt instrumenta, tum libros mirificis characteribus conscriptos. Facile intellexi Chymistas esse: & ipsa natura curiosus, rogo ut si non secreta, prima tamen artis suæ rudimenta mihi patefacerent. quod illi non gravate fecerunt, ita ut varios liquores è quacunque materia eliciendi artem brevi ab eis didicerim. Hac velut promulsive illecto persuadent illi mihi, Aurum se è reliquis metallis posse facere: eaq; edunt vidente me specimina, ut de rei veritate nequaquam dubitarem. Quid vero Auri

caussa non facerem : Totum me illis addico. Statuitur fornax , comparantur instrumenta , inflantur folles , miser Mercurius fictili vasi quasi sudatorio includitur : me & sumtus subministrante , & operam quoque ubicumque possem impendente. Quum autem aliquando negotii cuiusdam causa peregre essem profectus ; nequissimi illi homines , qui diligenter hactenus omnia notarant , uxorem meam solam nacti , cistæ in qua omnis mea asservabatur pecunia , referare cogunt , auferunt vidente illa , & frustra (globum enim in os ei injece- rant) vociferari gestiente cum pulvisculo omnia , atque ita vincta illa relicta , abeunt atque excedunt : quæ quidem ex ea re tantum concepit dolorem ut in lethalem inciderit morbum , & intra pocas horas fuerit extincta. Domum ego reversus ubi vacuum inveni ærarium , uxorem mortuam , res spesque meas omnes ablatas , casum hunc quidem meum acerbissime tuli , mox tamen in consilium advocato animo , nihil melius facturum me putavi quam si qui primitias ætatis meæ Mundi consecraram vanitatibus ejus extrema saltem Deo ac veræ pietatis exercitiis dicarem. O infelicem te (sic apud me cogitabam) insipientem ac plane perditum, Gusmanum!

An-

Annon tot annorum experientia, tam multi prosperi atque aduersi casus satis tibi persuadere potuerunt, Vana esse quæcumque sub sole sunt? Quid enim non expertus es, quodnam vitæ genus non es ingressus, quæ pericula non adisti, quas miseras non sustinuisti, ut corpori tuo esset melius? Elanguit interim, & quasi captiva gemuit anima tua, tot fœda peccatis, tot percussa calamitatibus, tot districta angustiis, tot lacerata cruciatibus, ut nihil aliud quam interitum exspectet. Tandem, tandem evigila Gusmane; & rem preciosissimam, immo omnibus Mundi thesauris preciosiorem in tuto colloca. Noli amplius divina abuti patientia: quæ ut ad pœnitentiam te invitât, ita diu moranti graviora statuet supplicia.

CAPUT VIII.

Gusmanus relicto Mundo in eremum se confert, & reliquos annos divino cultui impendit.

SUGGEREBAT hæc animo divinus spiritus, carnem interim mundanæ stimulabant cupiditates: quas malorum hominum consortio incendi non ignorans,

rans, in eremum conferre me statui. Vitares, inquis, malorum consortia. Quomodo vero ego aut quisquam alius hoc facere possit? Ubi non illi? Etiam qui boni videntur contagionem afferunt. Nihil ergo jam mihi placebat præter solitudinem: in qua dum oberro, & inter cogitandum in has voces erupissem: Quo ego ibo? vocem audio: *Ad pœnitentiam eas.* Territus circumspicio: Eremitam video è casula sua erepentem. Dubitantem ille me humanissimis verbis compellat, & Mi fili, inquit, cujus tu vocem audisti ego sum. Nota mihi est præsens tua cura & sollicitudo. Viam quæsiuisti quam in eas, ostendi tibi. Pœnitentiam dixisti, mi Pater, inquam. Sed quid illa est? Equidem, ut verum tibi fatear, animum meum sæpe illa subiit, in peccata tamen labi ac relabi sinit. Ille, Non vera, inquit illa fuit pœnitentia, sed pœnitudo quædam, & tædium seu fastidium non tam peccati quam peccatum sequentis pœnæ. Pœnitentia quam ego dico, aversio est à diabolo, conversio ad Deum, resurrectio à vitiis, carnis mortificatio, & cum Deo melioris vitæ pactum. Cujus vis quanta sit, B. audi Bernardum sic prædicantem: *O humilitas pœnitentium, ô beata spes confitentium, quantum vales apud omnipotentem, quam ci-*

*to vincis invincibilem! quam cito tremendum
 Iudicem convertis in clementissimum Pa-
 trem! Cave vero putes illud sufficere,
 ut agnoscas peccata, sed defleas quoque
 & vites in posterum necesse est. Ut pec-
 cata impios æternis addicunt suppliciis,
 ita vera animi contritio iisdem liberat.
 Vide mihi furem aliquem aut prædon-
 nem, qui jam jam ad supplicium ducit-
 tur. Cui si rex aut Princeps quispiam
 occurrat & roget, Quo tu, miser duce-
 ris? Ad supplicium, inquiet ille, utpote
 furti aut latrocinii convictus. Quod si
 rex dicat: Miseret me tui. Tu si mihi
 credere & quod petiturus sum spondere
 velis, liberum te esse jubebo: id vero
 hoc unum est ut peccati te pœniteat:
 quo gaudio illum exsultaturum, quid
 non promissurum putas? Tu, tu, mi Gus-
 mane, in tot peccatis deprehensus jam
 inibi es ut ad æternum ducaris suppli-
 cium, juxta illud, *Funes peccatorum cir-
 cumplexi sunt me.* Item: *Iniquitates sue
 capiunt impium, & funibus peccatorum suo-
 rum unusquisque constringitur.* Sed occur-
 rit tibi Deus dicens: *Vbi es? quò vadis? Le-
 va oculos tuos in directum, & vide ubi pro-
 stratus sis:* Sed doleas, doleas, inquam,
 ad infernum proficiscens, ut diabolo ibi
 excarnificandus tradaris: doleas iterum
 atque iterum: & veniam impetrabis.*

Hæc enim ipse ego loquutus sum: Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis quæ operatus est, & custodiverit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vita vivet, & non morietur: omnium iniquitatum ejus quas operatus est non recordabor. Et quare moriemini domus Israël? quia nolo mortem peccatoris, dicit Dominus.

Sed non fatis est ut doleas, sed opus etiam ut ita te divinæ insinues gratiæ, ne unquam ea excidas. Si forte Eques aliquis opulentus iter faciens in latrones inciderit, & ab eis despoliatus fuerit: eidem ita nudo oberranti rex occurrat & quærat unde veniret, cur ita nudus oberraret: ille vero respondeat, se incogitantia sua in latrones delapsus, & ab eis spoliatus: tum rex sic eum alloquatur: Id tantum age, mi homo, ut de incogitantia illa tua, qua tot bonorum fecisti jacturam, doleas, nec dubites amissa omnia atque etiam ampliora à me tibi redditum iri: numquid tu illum ex animo doliturum putas? Tu, mi homo, bona tibi à Deo credita, immò ipsum Deum, summum bonum, per summam incogitantiam & flagitia tua amisisti: tu equum tuum, animam scilicet, quæ corpori imperat & velut inequitat, perdidisti. Sed benignissimus ille

ille cœlestis rex adest, & omnium bonorum restitutionem tibi pollicetur.

Cave imprimis ne in divinam iram relabaris, qua nihil est magis horrendum. Quod si Rex aut Princeps suorum subditorum alicui amplissimum promiserit præmium, is vero maleficiis suis eo indignum se reddat: princeps nihilominus ei dicat: Tu quidem indignum teipsum promisso fecisti beneficio, sed dole tantum id à te factum, meque etiam ablata tibi restitutum crede: quem ille dolorem sibi non subeundum putaret? Tibi quoque mi, homo, æternæ gloriæ facta est promissio: quam propter peccata amisisti. Sed occurrit tibi animæ tuæ Salvator Jesus Christus, & restitutionem pollicetur: tu modo doleas divinam iram abs te provocatam; eamque omnibus viribus vites.

Ut luxatum aliquod corporis membrum sine dolore in locum suum, ita nec anima sine dolore in divinam potest restitui gratiam: qui si verus animo infederit, externis indiciis, lachrymis, moribus ac totius vitæ conformatione se prodet: quibus si fides, spes, charitas, bona scilicet opera, accedant, non dubium est quin magnam spem salutis habere quis possit.

Sed longum facturus sim, si quæ bo-

82 PROSC. VITÆ HUM.

nus ille vir animo meo inculcavit, singula recensere velim. Lampadem hanc Theologorum trado nationi: hoc ad extremum indicare tibi contentus, in ejus Eremitæ consortium me venisse, sicque Mundo quasi esse mortuum. Tu Lector, bona imitare, mala fuge.

F I N I S.

NE

NE sequentes vacarent pagellæ, has
precatiunculas addere placuit.

PRECATIO ADVERSUS
mundi scandala.

O Magni Deus architecte mundi,
Et mundi Deus impii redemptor,

Cujus tot benefacta, quot virentem
Flores veris humum novi colorant,

Vnius tamen æstimat nec assis.

Quin sædo scelerum luto sepultus,

Pro tantis odium bonis rependit.

Tu custos igitur mee salutis,

A mundi illecebris, & à caduca

Terrenæ specie beatitatis

Ad cælestia transfer appetitum.

Ab quam difficile est mihi tot & tot,

Immersos scelerum lue videre,

Et vitare tamen, nec æmulari,

Nativa vitiositate pleno?

Conatus igitur meos, & omnem

Tu vitam moderare, ne perennem

Sim mundi comes hujus in gebennam.

Qui tantò scelerum magis nefanda

Crescit colluvie, suprema quantò

Apportat propius dies ruinam.

Hac tu me pater è specu malorum

Ereptum tibi consecra, tuis sim

Addictus monitis: sit omnis in te,

In te solo animi mei voluptas.

Te suspiria, vota, lacrymæque

Ex desiderio tui fluentes
Mundi qui squilibris petant relictis.
A te Christe Deus tuum popellum
Pendentem rege, duc manu, tuere :
Ne forsan speciosiore mundi
Allectus facie simul scelestis,
Mundi moribus (ut fit) assuescat.
O cælo Deus aura flans ab alto
Menti illabere tu meæ, aureæque
Ardentem pietatis inde flammam.
Tu desiderii mei magistra (vim :
Omnem surrige ad astra sensuum
Donec carceris hujus exolutus
Vinclis, ethereæ (quod usque & usque
Anhelat mea mens) sodalitati
Addar, sancta tuo Trias favore.

PETITIO PACIS.

Qui præpotenti magne DEUS manu
Mundi triformis sceptrâ tenes, tuum
Pressi clientes tot periculis
Auxilium precibus vocamus.

Defendat alto pax bona ab æthere
Necque Dennis ambiat aureis :
Nec gens ab omni Christiana
Tuta Deum celebret tumultu.

Armata sevis cesset Erynnium
Bellona flagris : omnis & impio
Frustratur eventu tyrannis
Quæ sicut innocuum cruorem.

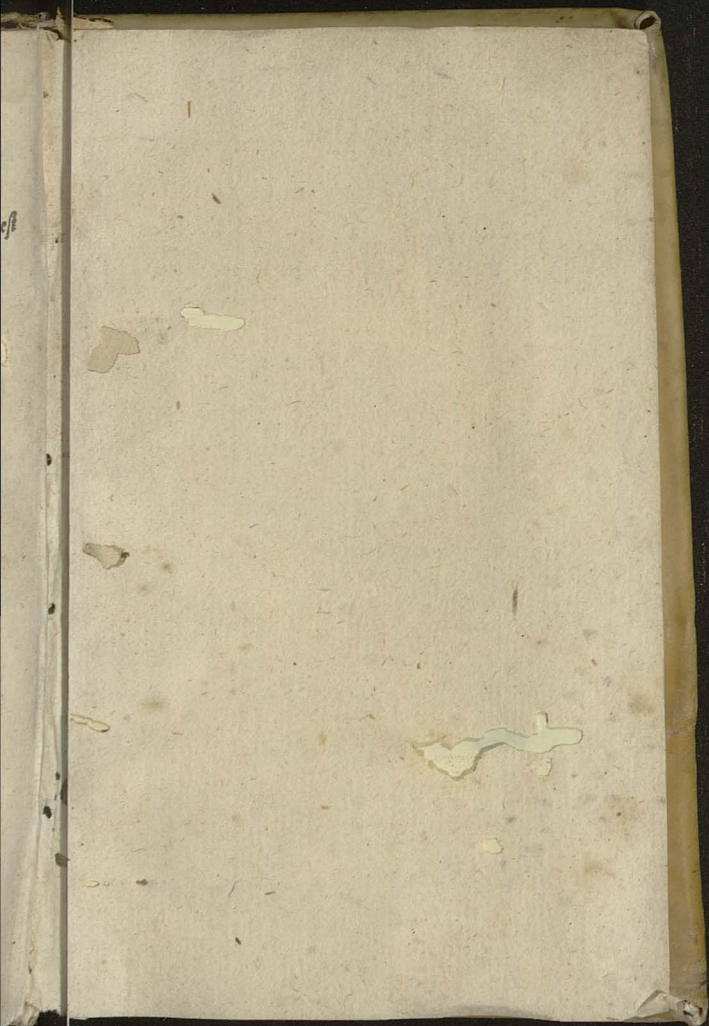
Non

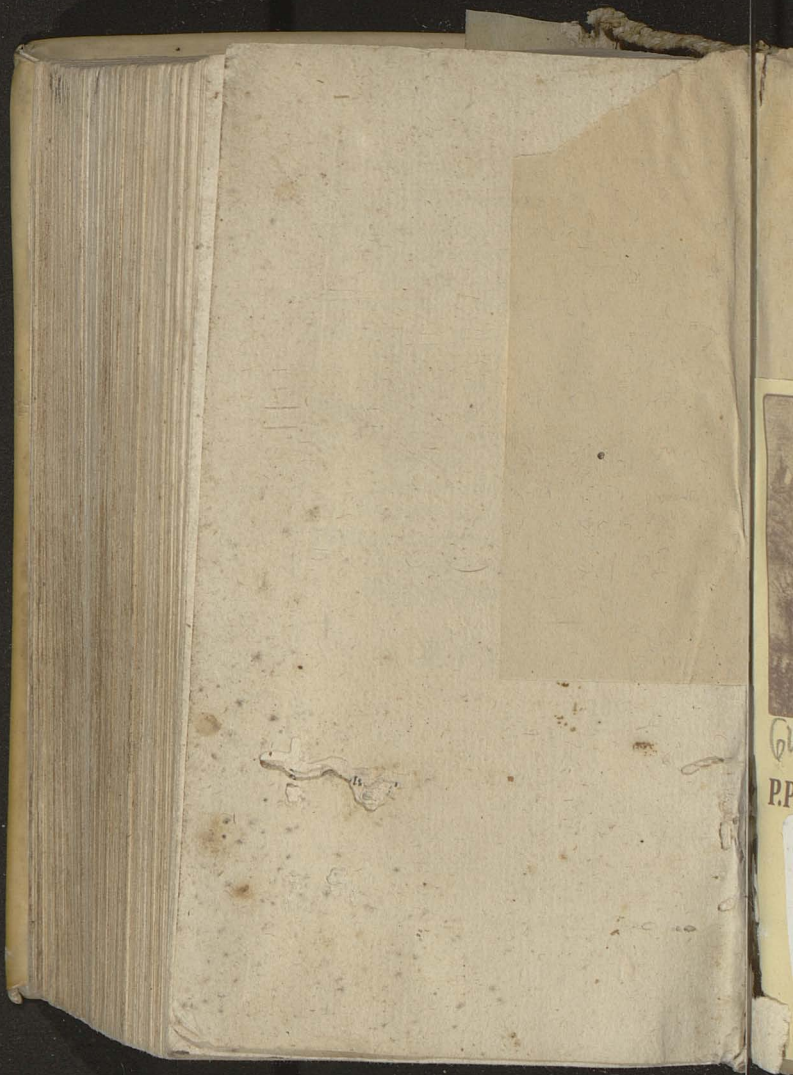
Non inquieti buccina classico
Accendat iras militis : urbium
    Funesta nec tormenta muros
    Terrifico quatiant fragore.
Æterna pacis fœdera sanciant
Rerum potentes , præcipuè quibus
    Vnius una , & pura Christi
    Relligio , pietasque cordi est.
Ne jus , & æquum vis fera supprimat ,
Verbive cursum præpediat tui
    Belli tumultus , literarum
    Nec pereant fabricæ bonarum :
Possessionis quisque suæ satur
Per vim , quod ultra est , diripiat nihil ,
    Tranquillitatem nulla turbet
    Ambitio genitrix furorum.
Tu factionum fœdera dissipa :
In Christiani perniciem gregis
    Consarcinatos rumpe caeses.
    Vis inimica ruat dolusque.
Vasto in malorum gurgite nantibus
Cælo potentem porrige dexteram ,
    Sacris dicatam nec profano
    Servitio patearis angî
Hereditatem : sic tua perpetim
Crescet per orbem gloria : sic tuum
    Sub pacis innotescet umbra
    Nomen utroque sub axe mundi
Infusa in almæ Relligio sinum
Pacis quiescat : Iustitia his soror
    Accedat : hæc junctis quod usquam est
Tres

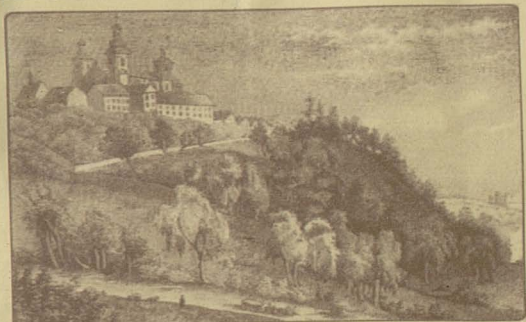
Tres manibus Charites beabunt.
Contentionum seua cupiditas :
Injusta vis , impura fides procul ,
Procul faceessant : hæ quod usquam est
Tes furia stygis inquietant.
Si qua ergo nostris in regionibus
Lis orta gliscit , principis tuo
Obfiste nutu ; ne favilla
Crescat ab exigua furoris
Immensus ignis : bellaque tot malis
Fæcunda , vastis quot mare fluctibus.
Armis sed exutis ut alter
Induat alterius favorem.
Vt te benignum carminibus Patrem
Natumque majestate parem , parem
Virique Flatum , personemus
Compositi palcida quiete.

FINIS.

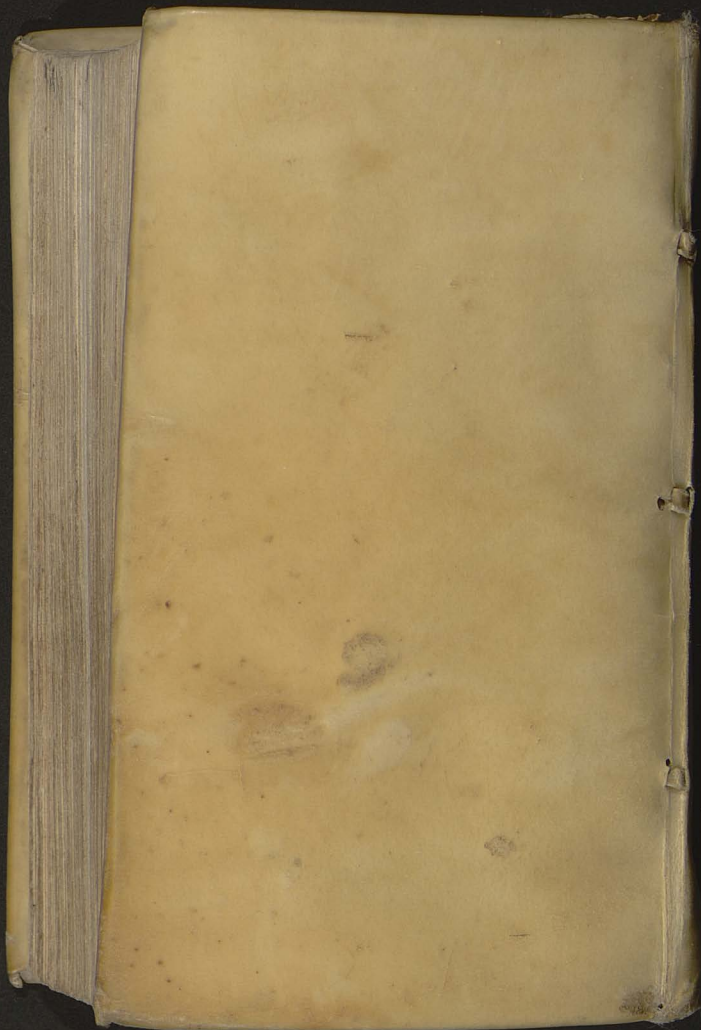
641830 Bibliotheca 2800 ✓
P.P. Camaldulensium in Bielany

Depozyt w Bibliotece Jagiellońskiej

03230

K. 1. 21

Vitae Humanae
Prolegomenum
sub persona
Suzmanni Alarici
Auth. Gaspari E.

2720